

Varkaus vai näpistys?

Varkauden ja näpistyksen välinen rajanveto anastetun omaisuuden arvon ollessa vähäinen

Antti Savolainen

02/2024

TIIVISTELMÄ

Antti Savolainen: Varkaus vai näpistys?

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pekka Björk

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Opinnäytetyössä käsitellään rikoslain 28 luvun 1 §:ssä säädetyn varkauden ja 3 §:ssä säädetyn näpistyksen välistä rajanvetoa anastetun omaisuuden arvon ollessa vähäinen. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, milloin vähäarvoisen omaisuuden anastaminen on näpistyksen sijaan varkaus lain, lain esitöiden ja oikeuskirjallisuuden perusteella sekä hakea tulkintasuosituksia korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuista ja hovioikeuden julkaistuista ratkaisuksista. Tutkimusmenetelmänä käytetään lainopillista metodologiaa.

Tutkimus osoitti, että lain mukaan varkauden tulee olla kokonaisuutena arvostellen vähäinen, jotta teko on näpistys. Hallituksen esityksen mukaan vähäarvoisen omaisuuden anastaminen ei lähtökohtaisesti ole näpistys, mikäli teossa on toteutunut jokin törkeän varkauden kvalifiointiperusteista tai teolla on aiheutettu huomattava omaisuusvahinko. Oikeuskirjallisuuden perusteella vähäarvoisen omaisuuden anastamista ei voida yleensä pitää näpistyksenä, mikäli teon toteuttaminen on vaatinut lukitusten murtamista, murtautumista lukittuun tilaan tai tuotehälyttimien poistamista tai teko on ollut suunnitelmallinen tai aiheuttanut vaaraa ulkopuolisille. Kokonaisarvostelussa huomioidaan myös esimerkiksi anastamisen helppous.

Korkeimman oikeuden ratkaisujen perusteella rikoksia, joiden toteuttamiseen sisältyy laissa rikoksen paheksuttavuutta lisäävinä pidettyjä piirteitä, kuten suunnitelmallisuutta, ei yleensä voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä. Suunnitelmalliset teot ovat siis lähtökohtaisesti varkauksia. Myös harkittu piittaamattomuus toisen omaisuuden suojasta tai tuotteiden anastaminen myytäväksi ulkopuolisille voivat olla seikkoja, joiden perusteella tekoa ei voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Tekojen toistuvuus ei itsessään vaikuta tunnusmerkistön arviointiin, mutta voi osoittaa tekojen suunnitelmallisuutta.

Sivumäärä: 36

Tarkastuskuukausi ja vuosi: maaliskuu 2024

Avainsanat: varkaus, näpistys, lainoppi

ABSTRACT

Antti Savolainen: Varkaus vai näpistys?

Type of thesis: *Research-based thesis*

Publicity: Public

Supervisor: Pekka Björk

Degree: Bachelor of police services

The purpose of the study is to determine when the appropriation of low-value property constitutes theft instead of petty theft based on the law, legislative materials, and legal literature, and to seek interpretive recommendations from precedent decisions of the Supreme Court and published decisions of the Court of Appeal. The research method used is legal analysis.

The research showed that according to the law, theft must be considered as a minor offence in the overall assessment for the act to be classified as petty theft. According to the government proposal, the appropriation of low-value property is not initially considered as petty theft if the act fulfills qualifying criteria for aggravated theft or if it has caused significant property damage. Based on legal literature, the appropriation of low-value property generally cannot be considered as petty theft if the act involved breaking locks, entering locked premises without authorization, removing theft prevention devices, or if the act was planned or posed a risk to third parties. The ease of appropriation is also considered in the overall assessment.

According to the Supreme Court's decisions, crimes that contain features considered to increase the reprehensibility of the offense, such as planning, generally cannot be considered as minor offences in the overall assessment. Therefore, planned actions are generally considered theft. Deliberate disregard for another person's property or appropriating items for sale to third parties can also be factors that make the act not to be considered a minor offence in the overall assessment. The repetition of acts does not in itself affect the assessment of the elements of the offense but can indicate planning.

Käännöksen tekemiseen on käytetty keskustelua OpenAI:n ChatGPT:n kanssa.

Pages: 36

Month and year of review: March 2024

Keywords: theft, petty theft, legal analysis

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Tutkimuskysymykset	1
1.3 Tutkimusmenetelmä	3
1.4 Aiemmat tutkimukset	5
2 VARKAUS, NÄPISTYS JA TÖRKEÄ VARKAUS.....	6
2.1 Varkaus	6
2.1.1 Varkauden kohde.....	7
2.1.2 Anastaminen	8
2.2 Näpistys	8
2.2.1 Anastetun omaisuuden arvo huomioiden vähäinen	9
2.2.2 Muut seikat huomioiden vähäinen	9
2.2.3 Kokonaisuutena arvostellen vähäinen.....	10
2.2.4 Syyteoikeus	12
2.2.5 Sakkomenettely	12
2.3 Törkeä varkaus.....	12
2.3.1 Törkeän varkauden kokonaisarvostelu eräissä KKO:n ratkaisuisissa.....	14
3 RIKOSOIKEUDESTA.....	16
3.1 Tahallisuus	16
3.2 Rikosten yksilöinti	17
3.3 Rangaistuksen koventamisperusteista.....	18
4 LIEVÄ KAVALLUS, LIEVÄ PETOS JA LIEVÄ MAKSUVÄLINEPETOS	20
4.1 Hallituksen esitys.....	21
4.2 Oikeuskirjallisuus.....	21
4.3 Oikeuskäytäntö.....	22
5 OIKEUSKÄYTÄNTÖ	23
5.1 KKO 2002:33.....	23
5.2 KKO 2011:66.....	24
5.3 KKO 2023:32.....	25
5.3.1 Rikoksen paheksuttavuutta lisäävät piirteet laissa.....	26
5.4 Vaasan HO 21.01.2008 68	27
5.5 Itä-Suomen HO 18.06.2009 569.....	28
6 TULOKSET.....	28
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	31
8 POHDINTA.....	32
LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Myymlävarkaudet ja näpistykset aiheuttavat merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle. Yksittäisille yrityksille kustannuksia aiheutuu anastetun omaisuuden menetyksen ja tapausten selvittämiseen käytetyn työajan, sekä vartiointin järjestämisen vuoksi. Poliisille tulee tutkittavaksi huomattava määrä myymälävarkauksia ja näpistyksiä, joista suuressa osassa anastetun omaisuuden arvo on vähäinen.

Ollessani työharjoittelussa Sisä-Suomen poliisilaitoksella tuli esiin, että samat henkilöt ovat toistuvasti epäiltyinä myymälävarkauksista ja näpistyksistä. Myymäläänastuksia, joissa sama henkilö on epäiltyinä, voi olla vuoden aikana useita kymmeniä. Usein sama henkilö on epäiltyinä saman viikon tai joskus jopa saman päivän aikana tapahtuneista useista näpistyksistä, jotka ovat voineet kohdistua yhteen tai useampaan asianomistajaan. Esiin on tullut kauppiaiden turhautuminen tilanteeseen ja se, että heille tilanne näyttäytyy siten, että poliisi ei tee asialle mitään.

Työharjoittelussa nousi keskustelun aiheeksi, voidaanko asialle tehdä mitään. Osaa tapauksista tutkittiinkin varkauksina, vaikka anastetun omaisuuden arvo olikin vähäarvoinen. Joskus rikosnimikkeen valinta oli selvä esimerkiksi käytettyjen anastusmenetelmien vuoksi, mutta joskus piti miettiä tarkemmin. Ongelmallisimpia olivat tekotavaltaan sinänsä tavanomaiset myymäläänastukset, jotka kuitenkin toistuvat tiheällä aikavälillä.

Tässä tutkimuksessa pyrin selvittämään varkauden ja näpistyksen välistä rajanvetoa nimenomaan niissä tapauksissa, joissa anastetun omaisuuden arvo on vähäinen. Aihe on ajankohtainen, sillä aiheeseen liittyen on tullut melko tuore uusi korkeimman oikeuden ennakkopäätös, eikä asiasta ole aiemmin tehty varsinaista tutkimusta. Tutkimuksen tuloksista voivat hyötyä niin lainopin harjoittajat kuin sen opiskelijat ja aiheesta muuten vain kiinnostuneet.

1.2 Tutkimuskysymykset

Sekä asianomistajien että poliisin intressi olisi saada toistuvasti anastusrikoksiin syyllistyneiden rikoskierre katkaistua. Toistuvat anastusrikokset kuormittavat poliisia merkittävästi, ja ennen kaikkea poliisilaissa (PoL, 872/2011) säädetty lakisääteinen tehtävä rikosten ennalta estämisestä (PoL 1:1) suorastaan velvoittaa poliisin pyrkimään estämään uusia rikoksia. Poliisi ei kuitenkaan voi käyttää mitä tahansa keinoja rikosten ennalta estämiseksi, vaan poliisin toiminta ja käytettävissä olevat keinot perustuvat lakiin. Rikoslain (RL, 39/1889) mukaan rikosentekijä on tuomittava näpistyksestä sakkoon (RL 28:3), mikä estää poliisia käyttämästä pakkokeinolain (PKL, 806/2011) keinoista esi-

merkiksi pidättämistä (PKL 2:5) ja tuomioistuinta vangitsemista (PKL 2:11). Pidättäminen ja vangitseminen edellyttävät, että teosta säädetty ankarin rangaistun on vähintään vuosi vankeutta (PKL 2:5; PKL 2:11).

Varkauden ja näpistyksen yleisin ja tärkein arvostelussa huomioon otettava tekijä on anastetun omaisuuden arvo. Joissain tapauksissa henkilön on kuitenkin katsottu syyllistyneen varkauksiin, vaikka anastetun omaisuuden arvo yksittäisissä tapauksissa onkin ollut vähäinen. Erityisesti pakkokeinojen käytön kannalta ja rangaistuksen mittaamisen näkökulmasta olisi tärkeä tunnistaa, milloin kyseessä on näpistys ja milloin taas kyseessä on varkaus. Mikäli henkilöä epäillään todennäköisin syin varkaudesta, henkilö voidaan pidättää ja vangita, jos on syytä epäillä, että henkilö jatkaa rikollista toimintaa (PKL 2:5.2,3; PKL 2:11), sillä varkaudesta säädetty ankarin mahdollinen rangaistus on yksi vuosi ja kuusi kuukautta vankeutta (RL 28:1). Pidättäminen ja vangitseminen eivät ole kuitenkaan automaattisesti mahdollisia, vaikka edellytykset täyttyisivät, vaan siinäkin tapauksessa on huomioitava muun muassa kohtuuttoman pidättämisen kielto (PKL 2:6).

Näpistyksestä on mahdollista tuomita vain sakkoja (RL 28:3), mutta varkaudessa sekä sakko että vankeus ovat mahdollisia seuraamuksia (RL 28:1). Rangaistuksen ollessa ankarampi, rangaistusuhan vaikutus ennalta estävänä toimenpiteenä pitäisi periaatteessa olla suurempi. Tämä ei kuitenkaan välttämättä näy käytännössä tekojen määrässä, mutta henkilön saatua ehdoton vankeusrangaistus, ei hän vankeusaikanaan pysty anastamaan toisten omaisuutta ainakaan suljetusta vankilasta käsin. Ehdollisen rangaistuksen määräämisen tapauksessa henkilölle taas tulee velvoite olla syyllistymättä samantyyppisiin rikoksiin, eli myymälävarkauksiin, koeajalla vankeusrangaistuksen ehdottoman täytäntöönpanon uhalla. Lisäksi parhaassa tapauksessa rikosseuraamuslaitoksen tarjoama kuntoutus voi muuttaa ihmisen elämää siten, ettei hän jatkossa syyllisty rikoksiin. Vankeusrangaistuskin toki tuottaa merkittäviä kuluja veronmaksajille, ja riskinä siinä on henkilön kiinnittyminen rikolliseen maailmaan vahvemmin ja tätä kautta vankeusajan jälkeen syyllistyminen vakavampiin rikoksiin.

Näpistyksen ja varkauden väliseen rajanvetoon liittyen on tullut myös vastikään myös tuore korkeimman oikeuden ennakkopäätös, jonka jälkeen vallitsevasta oikeuskäytännöstä ei ole tehty juurikaan tutkimusta, mikä tekee aiheen tutkimisesta erityisen ajankohtaisen.

Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin selvittää varkauden ja näpistyksen välistä rajanvetoa, kun anastetun omaisuuden arvo on vähäinen, voimassa olevan rikoslain, lain esitöiden, korkeimman oikeuden ennakkoratkaisujen sekä oikeuskirjallisuuden avulla. Tutkimuksessa on tarkoitus tarkastella myös hovioikeuksien julkaistuja ratkaisuja varkauden ja näpistyksen välisestä rajanvedosta.

Tutkimuskysymykset:

1. Milloin anastusrikos katsotaan näpistyksen sijaan varkaudeksi lain, lain esitöiden ja oikeuskirjallisuuden perusteella anastetun omaisuuden arvon ollessa vähäinen?
 - a. Millainen yhteys varkauden ja näpistyksen ja muiden omaisuusrikosten perusmuotoisten ja vähäisten tekemuotojen arvioinnilla on?
2. Millaisia tulkintasuosituksia on saatavilla korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuista ja hovioikeuden julkaistuista ratkaisuista varkauden ja näpistyksen väliseen rajanvetoon anastetun omaisuuden arvon ollessa vähäinen?
 - a. Kuinka tekojen tiheä toistaminen vaikuttaa kokonaisarvosteluun?
 - b. Miten tekojen kohdistuminen samaan asianomistajaan vaikuttaa kokonaisarvosteluun?
 - c. Mitä vaikutusta anastettujen tuotteiden laadulla ja sillä ovatko tuotteet samoja on kokonaisarvosteluun?

Tutkimuksessa varsinaisen tutkimuskysymykset on rajattu koskemaan anastusrikoksen kokonaisarvostelua anastetun omaisuuden ollessa vähäinen. Tutkimuksessa ei ole tarkoitus selvittää tarkkaa rajaa vähäarvoiselle omaisuudelle.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen, ja tutkimusmenetelmänä käytetään lainopillista metodia eli oikeusdogmaattista metodia (Hirvonen 2011, 21). Lainopillisen tutkimuksen tehtävä on tulkita tai systematisoida oikeusnormeja (Hirvonen 2011, 22). Systematisoinnilla tarkoitetaan oikeuslähteiden välisten suhteiden määrittämistä (Siltala 2003, 328).

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tulkita oikeusnormeja. Tutkimuskysymykseen vastaamiseen tulen käyttämään siihen parhaiten soveltuvia menetelmiä. Lainopillisista tulkintaperusteista parhaiten sopivia tutkimuskysymykseen vastaamiseen ovat lainsäädännön kielellisen ilmiön tulkinta, oikeudenalakohtainen systematiikka ja oikeuskäytännössä vakiintunut tulkinta. (Siltala 2003, 337)

Lainsäädännön kielellisen ilmiön tulkinnasta puhutaan myös sanamuodon mukaisena tulkintana. Tämän tulkintaperusteen keskeisiä perusteita on, että ilmaisulle ei tule antaa yleiskielestä poikkeavaa merkitystä, ilmaisulle ei tule antaa eri yhteyksissä eri merkitystä, eikä mikään osa tekstistä saa jäädä merkityksettömäksi. Kahdesta ensimmäisestä voidaan kuitenkin poiketa, jos siihen on riittävä syy, kuten esimerkiksi tahallisuuden erilainen määrittely oikeustieteessä kuin yleiskielessä. (Hirvonen 2011, 38–39)

Oikeudenalakohtaisessa systematiikassa tulkinta perustuu oikeusnormin sijoittumiseen suhteessa muihin kyseisen oikeudenalan oikeusnormeihin (Siltala 2003, 337). Tämän tutkimuksen tarkoituk-

sena on tulkita oikeusnormeja, mutta oikeusnormien tulkinta vaatii oikeusnormien välisten suhteiden määrittämistä (Siltala 2003, 337), joten tulen tässä työssä myös systematisoimaan käyttämiäni oikeusnormeja.

Oikeuskäytännössä vakiintuneen tulkinnan käyttäminen tulkintaperusteena perustuu prejudikaattien ja muiden tuomioistuinten ja viranomaisten käytännössä syntyneeseen tulkintaan, vaikka se poikkeaisikin lainsäätäjän alkuperäisestä tarkoituksesta tai lainsäädännön kielellisestä ilmiästä (Siltala 2003, 340).

Lainopillisessa tutkimuksessa esitetään normikannanottoja, jotka ottavat kantaa siihen, mitkä oikeusnormit ovat voimassa ja tulkintakannanottoja, jotka ottavat kantaa käsiteltävän oikeusnormin sisältöön (Hirvonen 2011, 22). Tämänkaltainen jako ei kuitenkaan ole ongelmaton. Vaikka tarkoitukseni tässä tutkimuksessa on tulkita oikeusnormeja, joudun esittämään normikannanottoja. Ilman normikannanottoja en voi esittää tulkintakannanottoja, sillä tulkintakannanotto vaatii kannanoton myös siitä, että käsiteltävä oikeusnormi on voimassa.

Oikeuslähteet on jaettu vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin, sallittuihin ja kiellettyihin oikeuslähteisiin (Aarnio 2011, 68–69). Aarnion mukaan vahvasti velvoittavan oikeuslähteen syrjäyttäminen on tuomarilta virkavirhe, kun taas heikosti velvoittavan oikeuslähteen syrjäyttämisestä seuraa tuomion muuttuminen korkeammassa oikeusasteessa (Aarnio 2011, 69). Sallitun oikeuslähteen käyttäminen on tärkeää, mutta se ei ole verrattavissa velvoittaviin oikeuslähteisiin. Sallitun oikeuslähteen käyttäminen parantaa tulkinnan tai ratkaisun uskottavuutta. (Aarnio 2011, 70)

Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat kansallisen oikeuden normistosta perustuslain mukaiset perusoikeudet, lait ja niiden nojalla säädetyt alempitasoiset normit, kansainväliset sopimukset, jotka on saatettu osaksi kansallista oikeutta, ja systeemiperusteet. Kansallisen lainsäädännön ulkopuolisia vahvasti velvoittavia lähteitä ovat esimerkiksi Eurooppaoikeuden sitovat osat ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen normit. Lisäksi maan tapa on vahvasti velvoittava oikeuslähde. (Aarnio 2011, 68) Maan tapa on velvoittava oikeuslähde silloin, kun lakia ei ole, ja sille on käyttöä myös silloin kun laki on epäselvä. Maan tapa ei ole kuitenkaan mitä tahansa satunnaista toimintaa vaan sanamukaisesti maassa noudatettu tapa eli yleinen käytäntö. Maan tavasta voi muodostua tavanomaista oikeutta. (Aarnio 2011, 71)

Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lainsäätäjän tarkoitus ja ennakkoratkaisut (Aarnio 2011, 69). Lainsäätäjän tarkoitus voi olla lain säätämisen hetkellä lainsäätäjän subjektiivinen tarkoitus, laille tulkintahetkellä annettu objektiivinen merkitys tai lainsäätäjän hypoteettinen tarkoitus, jolla ei kuitenkaan ole Suomessa ole juurikaan oikeuslähdearvoa. Lainsäätäjän subjektiivista tarkoitusta voi selvittää lain esitöistä. Lain esitöiden painoarvoon vaikuttaa aineiston ikä ja etäisyys lopullisesta

päätöksentekosta. (Aarnio 2011, 73) Rikosoikeudessa ennakkoratkaisuja ovat suppeassa merkityksessä korkeimman oikeuden julkaistut ratkaisut ja laajassa merkityksessä kaikki korkeimman oikeuden ratkaisut. Ennakkoratkaisut ovat ohjausinformaatiota muille tuomareille. (Aarnio 2011, 74)

Hovioikeuden ratkaisuja voi Aarnion mukaan tuskin pitää ennakkoratkaisuina edes sen laajassa merkityksessä. Aarnion mukaan hovioikeuden ratkaisuilla on kuitenkin merkitystä, sillä vain harvat tapaukset etenevät korkeimpaan oikeuteen, ja hovioikeuden ratkaisut voivat antaa arvokasta tietoa oikeusjärjestyksestä. Erityisesti hyvin perusteltu hovioikeuden ratkaisu voi yhdessä muiden oikeuslähteiden kanssa muodostaa osan tulkintasuosituksen perusteiden kokonaisuudesta. (Aarnio 2011, 79)

Sallitut oikeuslähteet jaetaan Aarnion mukaan käytännöllisiin argumentteihin, eettisiin ja moraalisiin perusteisiin, yleisiin oikeusperusteisiin, oikeustieteeseen, vertaileviin argumentteihin ja muihin. Kiellettyjä oikeuslähteitä taas ovat esimerkiksi hyvän tavan tai lain vastaisia ja avoimen puoluepoliittisia argumentteja. (Aarnio 2011, 69) Oikeuskirjallisuus kuuluu siis sallittuihin oikeuslähteisiin.

1.4 Aiemmat tutkimukset

Tutkimusaiheesta ei ole aiemmin tehty varsinaista tutkimustyötä. Varkauden ja näpistyksen välistä rajanvetoa on kuitenkin käsitelty oikeuskirjallisuuden yleisteoksissa. Asiaa käsitellään kirjoissa Rikosoikeus (Lappi-Seppälä ym. 2022, luku Näpistys) ja Keskeiset rikokset (Frände ym. 2023, 521–524). Näpistystä ja varkautta on lisäksi käsitelty opinnäytetöissä runsaasti oikeuskirjallisuuteen viitaten, mutta tämän tutkimuksen näkökulmaa on vain sivuttu.

Peltomäki ja Rahkola ovat Poliisiammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä, Opas aloittelevalle rikostutkijalle (2019), tehneet nimenmukaisen oppaan keskeisimmistä rikoksista. Työn raportissa tekijät ovat kertoneet tärkeimmän arvostelukriteerin varkauden ja näpistyksen välillä olevan omaisuuden arvo, mutta todenneet, että kokonaisarvosteluun vaikuttavat myös murtautumisen tai lukon rikkomisen tarve, anastetun omaisuuden tarpeellisuus omistajalle ja omaisuuden vääriin käsiin päätyminen vahingollisuus. (Peltomäki 2019, 25–26)

Kontsas on Tampereen yliopiston Pro Gradussa, Pienet päivittäistavarakaupat rikollisuuden kohteena (2012), tutkinut aukioloaikojen sääntelyn vapautumisen vaikutusta pieniin päivittäistavara-kauppoihin kohdistuvaan rikollisuuteen. Tutkimuksessa todettiin, että pieniin päivittäistavara-kauppoihin kohdistuva rikollisuus on pääasiassa myymälävarkauksia ja henkilökuntaan kohdistuvaa uhkailua ja väkivaltaista käytöstä. Työssä on todettu, että näpistys voidaan katsoa varkaudeksi omaisuuden vähäisestä arvosta huolimatta, jos teko osoittaa suunnitelmallisuutta tai ammattimaisuutta. (Kontsas 2012, 28)

Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetöissä Menettelytavat näpistysrikos tutkinnassa Karvonen (2017, 2) on tutkinut näpistysrikosten eri käsittelytapoja. Työssään todetaan, että mikäli anastuksessa havaitaan suunnitelmallisuutta, teko on varkaus. Tutkimuksessa todetaan myös, että teko voi olla näpistys, vaikka anastetun omaisuuden arvo ei olisi vähäinen, jos teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen esimerkiksi tekijän ja uhrin läheisen suhteen vuoksi. (Karvonen 2017, 8)

Poliisiammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä Asianomistajan pysyväissuostumuslomake varkaus- ja näpistysrikoksia varten Mattila (2019, 2) on tehnyt asianomistajille pysyväissuostumuslomakkeen varkaus ja näpistysrikoksia varten. Työn raportissa Mattila (2019, 22) on todennut, että teon arviointi rahamäärän perusteella soveltuu lähtökohtaisesti sellaisiin tekoihin, joissa ei ole tehty murtotoimia.

Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyössä Myymälävarkausrikosten syyt ja seuraukset Kunttu (2018) käsittelee myymälävarkauksien syitä ja seurauksia kauppiaiden ja tekijöiden teemahaastattelujen pohjalta. Kauppiaat nostivat syinä esiin inhimilliset tarpeet ja tekijät päihderiippuvuuden rajoittamisen (Kunttu 2018). Opinnäytetyön mukaan omaisuuden rahallista arvoa enemmän näpistykseen ja varkauden rajanvedossa vaikuttaa tekotapa, tekopaikka ja teon erityispiirteet, kuten murto- toimet (Kunttu 2018, 7).

2 VARKAUS, NÄPISTYS JA TÖRKEÄ VARKAUS

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu rikoslain 28 luvun pykälistä 1 ja 3, hallituksen esityksistä, korkeimman oikeiden ennakkoratkaisuista, hovioikeuden julkaistuista ratkaistuista sekä aihetta käsittelevästä oikeuskirjallisuudesta.

2.1 Varkaus

Varkaudesta säädetään rikoslain 28 luvun 1 pykälässä seuraavalla tavalla:

”Joka anastaa toisen hallusta irtainta omaisuutta, on tuomittava varkaudesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

Yritys on rangaistava.”

Lisäksi rikoslain 28 luvun 13 pykälän ensimmäisessä ja toisessa kohdassa säädetään:

”Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös, kun teko kohdistuu yhteiseen omaisuuteen, johon tekijällä on osuus.

Mitä 1–6 §:ssä on irtaimesta omaisuudesta säädetty, sovelletaan myös sähköön tai lämpöön, joka on saatettu taloudellisesti hyväksi käytettävään muotoon.”

Varkauden tunnusmerkistön täyttymisen kriteerinä on siis, että tekijä anastaa toisen hallussa olevaa ainakin osittain toisen omistamaa irtainta omaisuutta (RL 28:1) tai taloudellisesti hyväksi käytettävään muotoon saatettua sähkö- tai lämpöenergiaa (RL 28:13). Hallituksen esityksen mukaan varkaus sisältää myös vahingonteoksi katsottavat teot, jotka on tehty vain sen takia, että varkaus olisi mahdollista toteuttaa (HE 66/1988, 36).

2.1.1 Varkauden kohde

Hallituksen esityksessä käy ilmi mikä omaisuus voi olla varkauden kohteena. Varkauden kohteena oleva omaisuus on jaettu irtaimen omaisuuden sekä taloudellisesti hyväksi käytettävään muotoon saatettuun sähkö- ja lämpöenergiaan. (HE 66/1988, 34)

Irtaimella omaisuudella ei tarvitse olla hallituksen esityksen mukaan rahallista arvoa, vaan tunnearvo riittää, jos se tunnustetaan myös muiden ihmisten kuin omistajan taholta (HE 66/1988, 35). Hallituksen esityksen mukaan irtaimella omaisuudella tarkoitetaan irtaimistoa, kiinteistöstä irrotettavissa olevia esineitä, kasvutuotteita, ainesosia ja eläimiä, jotka ovat toisen pyydyksessä, tarhassa, kalasäiliössä tai -lammikossa (HE 66/1988, 34). Esineinä pidetään myös henkilötodistuksia, passseja ja shekkilomakkeita ja muita näiden tapaisia esineitä (HE 66/1988, 36). Ainesosat voivat olla esimerkiksi kiinteistön maapohjaa. Kasvutuotteet voivat olla myös luonnonvaraisesti kasvaneita. (HE 66/1988, 34) Oikeuskirjallisuuden mukaan kasvutuotteita ovat esimerkiksi puut ja kasvatettu vilja (Frände ym. 2023, 512). On kuitenkin huomattava, mitä rikoslain 28 luvun 14 § säädetään jokamiehen oikeuksista. Pykälän mukaan:

”Tämän luvun säännökset eivät koske maassa olevien kuivien risujen, maahan pudonneiden käpyjen tai pähkinöiden taikka luonnonvaraisten marjojen, sienten, kukkien tai jäkälää ja sammalta lukuun ottamatta, muiden sellaisten luonnontuotteiden keräämistä toisen maalta.”

Varkaussäädösten soveltamisen ulkopuolelle jätetään siis huomattava määrä erilaisia kasvutuotteita. (RL 28:14)

Varkaussäädösten soveltamisen ulkopuolelle on jätetty myös aineeton omaisuus, kuten immateriaalioikeudet ja yrityssalaisuudet, saamisoikeudet ja sähköiset varat tilillä (HE 66/1988, 34), jotka tosin ovat myös saamisoikeuksia (HE 66/1988, 49). Varkaus ei siis voi kohdistua esimerkiksi pankkitilille talletettuihin varoihin (Frände ym. 2023, 512).

Hallituksen esityksessä sähkö- ja lämpöenergian anastamisen katsotaan voivan kohdistua vain taloudellisesti hyväksi käytettävään, omaisuuden luontoiseen energiaan, jonka saamiseksi kyseiseen muotoon on tarvittu työtä ja jolla on taloudellista arvoa. Hallituksen esityksessä katsotaan, että

säännös soveltuu lähinnä varastoituun, siirrettävään tai laitoksessa tuotettavaan tai käytettävään energiaan. (HE 66/1988, 49)

2.1.2 Anastaminen

Hallituksen esityksessä anastaminen määritellään seuraavalla tavalla:

”Anastamisella tarkoitetaan toisen omistaman irtaimen omaisuuden oikeudetonta ottamista, pitämistä, luovuttamista tai muunlaista hyväksikäyttöä tarkoituksella sen saaminen itselleen tai toiselle sellaiseen omistukseen, joka on pysyvää ja ulkonaiselta olemukseltaan vastaa omistusoikeutta.” (HE 66/1988, 35)

Anastamisen edellytys ei siis ole, että omaisuus otettaisiin omaan haltuun luvattomasti. Hallituksen esityksessä esitetään esimerkkinä tilanne, jossa henkilö ottaa tuotteen itsepalveluliikkeen eli kaupan hyllystä haltuunsa tarkoituksenaan pitää omaisuus itsellään maksamatta tuotetta. Tällöin itse haltuunotto on ollut luvallista, mutta henkilön aikomus pitää tuote itsellään maksamatta tuotetta yhdessä haltuunoton kanssa täyttää jo anastamisen määritelmän. (HE 66/1988, 35)

Hallituksen esityksen mukaan anastaminen voi olla myös toisen irtaimen omaisuuden loppuun kulluttamista tai luovuttamista kolmannelle osapuolelle. Vaikka luovuttaminen kolmannelle osapuolelle ei itsessään vielä ole anastamista, se voi olla osoituksena siitä, että luovuttaneen henkilön tarkoitus on ollut pitää omaisuus omanaan. Anastettu omaisuus voi olla myös osittain anastajan omistama, jolloin anastus voi kuitenkin kohdistua vain toisten omistamiin osuuksiin. Täysin itselle kuuluvaa omaisuutta ei voi anastaa, vaikka se olisikin toisen hallussa. (HE 66/1988, 35)

Anastamista ei myöskään ole rajoitetun ajan kestävä toisen omaisuuden luvaton lainaaminen, jonka jälkeen lainaaja joko palauttaa tai hylkää oikeudettomasti hallussaan olevan omaisuuden. Aikaa, jonka lainaaminen voi kestää ennen kuin se muuttuu anastamiseksi ei ole määritelty, mutta hallituksen esityksessä säädetään, että teko on anastamista, jos tekijän voidaan katsoa pitäneen omaisuutta omanaan. (HE 66/1988, 35)

Anastamisena ei myöskään pidetä esineen kaupasta tehdyn sopimuksen jälkeen ostajan luvattomasti haltuunottoa esineen osalta ennen kauppahinnan suorittamista, eikä toisaalta myöskään sitä, jos myyjä käyttää myytyä esinettä kaupan jälkeen ennen kuin esine on siirtynyt ostajan haltuun. (HE 66/1988, 35)

2.2 Näpistys

Näpistyksestä säädetään rikoslain 28 luvun 3 pykälässä seuraavalla tavalla:

”Jos varkaus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava näpistyksestä sakkoon.”

Näpistys on varkauden lievempi tekomuoto. Jotta varkaus katsotaan näpistykseksi, tulee anastetun omaisuuden arvon olla vähäinen tai muiden rikokseen liittyvien seikkojen olla sellaiset, että rikos katsotaan vähäiseksi. (RL 28:3)

2.2.1 Anastetun omaisuuden arvo huomioiden vähäinen

Laissa tai lain esitöissä ei määritellä milloin omaisuuden arvo on siinä määrin vähäinen, että teko on sen perusteella näpistys. Rajan määrittäminen on siis jäänyt oikeuskäytännön varaan.

Lappi-Seppälä ym. kertoo teoksessaan Rikosoikeus (2022, luku Näpistys), että omaisuuden vähäisen arvon rajaa ei ole selvitetty oikeuskäytännöstä systemaattisesti, mutta yksittäishavaintojen perusteella yläraja vaihtelee 1000 euron ylä- ja alapuolella. Rikosuhripäivystyksen sivuilla julkaistussa kirjoituksessa, Omaisuusrikosten monet muodot – omaisuusrikoksiin liittyvä sanasto, kihlakunnan syyttäjä Pörsti (2018) esittää oikeuskäytännössä käytössä olevana näpistyksen rajana 500 euroa. Myös oikeustieteen tohtori Paukun (2023) näkemyksen mukaan varkauden ja näpistyksen rahamääräisenä rajana on pidetty 500 euroa. Omien havaintojeni perusteella myös Poliisiammattikorkeakoulun opetuksessa ja Sisä-Suomen poliisilaitoksella vähäisen omaisuuden arvon rajana on yleensä pidetty 500 euroa.

2.2.2 Muut seikat huomioiden vähäinen

Muilla rikokseen liittyvillä seikoilla, jotka voivat tehdä rikoksesta vähäisen tarkoitetaan pesäntaluttamisen tyyppisiä anastusrikoksia (HE 66/1988, 38). Pesäntaluttamista ei löydy rikoslain enää erillisenä nimikkeenä, mutta rikoslain (RL, 39/1889) alkuperäisessä versiossa pesäntaluttamukseen on koskenut puolisoiden toisiinsa, lasten tai kasvattien vanhempiinsa kohdistamia taluttusrikoksia, sekä kuolinpesään, muuhun yhteiseen pesään tai yhtiön osakkaiden pesään kohdistamia taluttuksia. (RL 39/1889, 30:1)

Fränden ym. (2023, 523) mukaan juuri hallituksen esityksessä mainituissa tapauksissa, eli yhteisen omaisuuden anastamisessa tai uhrin ja tekijän suhteen ollessa läheinen, kyse voi olla näpistyksestä. Myös Lappi-Seppälän ym. (2022, luku Näpistys) mukaan muu teon kokonaisuutena arvostellen vähäiseksi tekevä seikka on nimenomaan pesäntaluttamistyyppinen tilanne.

2.2.3 Kokonaisuutena arvostellen vähäinen

Rikoslain mukaan omaisuuden arvon ollessa vähäinen kyse ei ole automaattisesti näpistyksestä, vaan tekoa on myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä vähäisenä (RL 28:3). Hallituksen esityksessä esimerkiksi on nostettu teot, joissa tekijä on anastanut arvoltaan vähäisesti omaisuutta, mutta on rikkonut tuhansien markkojen arvoisen ikkunan toteuttaakseen teon. (HE 66/1988, 38) Rahamääränä hallituksen esityksessä puhutaan useista tuhansista markoista, joka on käsitteenä epätarkka. Kuitenkin esimerkiksi 3000 markkaa vuoden 1988 rahassa on tilastokeskuksen mukaan nykyrahaksi muunnettuna 1049,40 euroa inflaatio ja elinkustannusindeksi huomioiden (Tilastokeskus 2024). Arvoltaan vähäisen omaisuuden anastaminen on hallituksen esitykseen mukaan yleensä katsottava varkaudeksi myös silloin, kun käsillä on jokin törkeän varkauden ankaroittamisperusteista. (HE 66/1988, 38)

Lappi-Seppälä ym. (2022, luku Näpistys) käsittelee kirjassaan Rikosoikeus varkauden ja näpistykseen välisiä eroja. Tärkeimpänä vähäisyyden arvosteluperusteena nostetaan esiin anastetun omaisuuden arvon. Rahamääräinen raja soveltuu kuitenkin lähtökohtaisesti vain anastuksiin, jotka eivät ole vaatineet murtotoimia, eli ennen kaikkea myymäläänastuksiin. (Lappi-Seppälä ym. 2022, luku Näpistys)

Ongelmallisiksi Lappi-Seppälän ym. (2022, luku Näpistys) mukaan ovat tulleet sellaiset tapaukset, joissa tekotapa vastaa tavanomaista näpistystä, mutta teot ovat ketjuttuneita tai osa suunnitelmallista kokonaisuutta. Lappi-Seppälä ym. (2022, luku Näpistys) nostaa esiin korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2002:33, jossa syytetty oli automatkan aikana anastanut yhteensä 16 myymälästä tuotteita yhteensä 3122 euron arvosta, siten että yksittäisissä anastuksissa tuotteiden arvo oli vähäinen. Tapauksessa korkein oikeus katsoi, ettei mikään teoista ollut kokonaisuutena arvostellen vähäinen ottaen huomioon, että anastukset tehtiin osana syytetyn ja hänen rikoskumppaniensa etukäteen tekemän suunnitelman toteuttamista. Sen sijaan Lappi-Seppälän ym. (2022, luku Näpistys) mukaan ratkaisussa KKO 2011:66, jossa syytetty oli anastanut yhdeksällä erillisellä kerralla useasta eri myymälästä 9,84–57,80 euron arvosta alkoholijuomia, elintarvikkeita ja vaatteita kolmen viikon ajanjaksolla, teot katsottiin myös kokonaisuutena arvostellen vähäisiksi, sillä niihin ei liittynyt suunnitelmallisuutta tai vaaraa ulkopuolisille. Lappi-Seppälän ym. (2022, luku Näpistys) mukaan varkausrikoksen kvalifiointiin viittaavat piirteet ovat nimenomaan suunnitelmallisuus ja vaara ulkopuolisille.

Kirjassa Keskeiset rikokset, Frände ym. (2023, 521) esittää, että kokonaisarvostelussa huomioitava seikkoja ovat anastamisen helppous, teon suunnitelmallisuus, esineen tarpeellisuus sen omistajalle ja haitta, joka anastamisesta koituu omaisuuden omistajalle. Tekoa ei voida yleensä pitää

kokonaisuutena arvostellen lievänä, jos sen tekemiseksi on pitänyt murtautua lukittuun tilaan, murtaa lukituksia tai poistaa tuotehälyttimiä. (Frände ym. 2023, 521)

Frände ym. (2023, 521) mukaan muistitikun tai muun tietoa sisältävän omaisuuden tultua anastetuksi kokonaisarvostelussa tulee ottaa huomioon tietosisältö, joka menetetään tai joutuu väriin käsiin, vaikka tieto ei sinänsä kelpaakaan varkauden kohteeksi. Kokonaisarvostelussa esimerkiksi liikesalaisuuksia sisältävän muistitikun anastamisesta koitua haitta on otettava huomioon ja huomioitava myös se, että tietoa voi käyttää toistuvasti hyödyksi. Myös pankki- tai luottokortin tultua anastetuksi on otettava huomioon mahdollinen siitä koitua haitta ja mahdollisuus käyttää välinettä toistuvasti. (Frände ym. 2023, 521) Tästä syystä Fränden ym. (2023, 521) pankki- tai luottokortin anastamista ei voi suoraan rinnastaa korkeimman oikeuden päätökseen KKO 1983 II 166, jossa kahden shekkilomakkeen anastamista pidettiin näpistyksenä (KKO 1983 II 166).

Fränden ym. (2023, 522) mukaan korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2002:33, jossa syytetty oli automatkan aikana anastanut yhteensä 16 myymälästä tuotteita etukäteen tehdyn suunnitelman mukaisesti, siten että yksittäisissä anastuksissa tuotteiden arvo oli vähäinen, ja jossa tekijä tuomittiin varkaudesta, on kriminaalipoliittisesti perusteltu. Fränden ym. (2023, 522) mukaan anastamisen helppous ja omaisuuden vähäinen arvo eivät ole riittäviä perusteita katsoa kyseisten tekojen olleen kokonaisuutena arvostellen vähäisiä huomioiden, että anastetun omaisuuden laadusta sen voidaan päätellä olleen tarkoitettu myyntiin. Frände ym. (2023, 522) käsittelee myös korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 2011:66, jossa syytetty oli anastanut yhdeksällä erillisellä kerralla useasta eri myymälästä 9,84–57,80 euron arvosta alkoholijuomia, elintarvikkeita ja vaatteita kolmen viikon aikana, ja tuomittiin näpistyksestä. Korkein oikeus katsoi, ettei tekoihin liittynyt suunnitelmallisuutta, vaan toistuvat teot olivat seurausta satunnaisen tarpeen synnyttämistä rikosajatuksista. Tekoihin ei liittynyt myöskään ulkopuolisiin kohdistuvaa uhkaa, eivätkä ne poikenneet tavanomaisesta tavoitteiltaan ja toteuttamistavaltaan tavallisesta vähäarvoisen omaisuuden anastamisesta myymälästä. Korkein oikeus piti tekoja myös kokonaisuutena arvostellen vähäisinä. Lisäksi Frände ym. (2023, 522) käsittelee korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2023:32, jossa syytetty oli anastanut vajaan kuukauden aikana pääasiassa saman asianomistajan myymälöistä 40 eri kerralla alkoholia ja tupakkaa, joiden arvo oli ollut yksittäisillä kerroilla noin kymmenestä eurosta 44 euroon. Tekotapa ja omaisuuden arvo eivät poikenneet tavallisesta näpistyksestä, mutta anastukset eivät perustuneet satunnaisiin rikoksenteoajatuksiin vaan osoittivat toimivaksi tiedetyn tekotavan pitkäjänteistä hyödyntämistä. Korkeimman oikeuden mukaan teot osoittivat tavanomaista suurempaa suunnitelmallisuutta ja piittaamattomuutta toisen omaisuudensuojasta, jonka vuoksi teot eivät olleet kokonaisuutena arvostellen vähäisiä, ja syytetty tuomittiin neljästäkymmenestä varkaudesta. (Frände ym. 2023, 522)

2.2.4 Syyteoikeus

Rikoslain mukaan syyttäjä ei saa nostaa syytettä näpistyksestä, jos asianomistaja ei ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi tai ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista (RL 28:15). Esitutkintalain mukaan rikokset, joista syyttäjä saa nostaa syytteen vain, jos asianomistaja ilmoittaa asian syytteeseen pantavaksi ovat asianomistajarikoksia. Esitutkintalain mukaan esitutkinta toimitaan asianomistajarikoksissa vain, mikäli asianomistaja on ilmoittanut syyttäjälle tai esitutkintaviranomaiselle vaativansa rangaistusta rikokseen syyllistyneelle. (Esitutkintalaki, ETL, 805/2011, 3:4) Poliisilla ei siis ole toimivaltaa tutkia näpistystä eikä syyttäjällä nostaa syytettä, mikäli asianomistaja ei vaadi rangaistusta. Mikäli asianomistaja peruuttaa rangaistusvaatimuksen, ei asianomistajalla ole mahdollisuutta enää sen jälkeen esittää rangaistusvaatimusta uudestaan (Rantaeskola 2014, 88).

Poikkeuksena on kuitenkin tilanne, jossa erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista, jolloin poliisi suorittaa esitutkinnan syyttäjän pyynnöstä riippumatta asianomistajan rangaistusvaatimuksesta (ETL 3:4.3). Lisäksi esitutkinta tulee toimittaa asianomistajan pyynnöstä tarpeellisessa laajuudessa, mikäli rikoksen tapahtumisen osoittaminen on lain mukaan edellytys jonkin etuuden säilyttämiseen tai toimenpiteeseen ryhtymiseen, vaikka asianomistaja ei vaatisikaan rangaistusta (ETL 3:4.4).

2.2.5 Sakkomenettely

Näpistyksestä ankarin säädetty rangaistus on sakko (RL 28:3), joten poliisi voi tietyin edellytyksin määrätä siitä seuraamukseksi sakon yksinkertaisissa ja selvissä asioissa (Laki sakon ja rikesakon määräämisestä, SML, 754/2010, 1:1.1,1). Asian käsittely sakkomenettelyssä vaatii asianomistajan suostumuksen (SML 1:5). Lisäksi asian ratkaiseminen sakolla vaatii epäillyn suostumuksen, sekä sen että epäilty luopuu oikeudesta saada asia käsiteltäväksi suulliseen menettelyyn tuomioistuimeen (SML 1:4.1). Läheskään kaikki tapaukset eivät siis etene oikeuden ratkaistavaksi.

2.3 Törkeä varkaus

Törkeästä varkaudesta säädetään rikoslain 28 luvun 2 pykälässä seuraavalla tavalla:

”Jos varkaudessa

1) anastamisen kohteena on erittäin arvokas omaisuus,

2) anastamisella aiheutetaan rikoksen uhrille tämän olot huomioon ottaen erityisen tuntuva vahinkoa,

3) rikoksentekijä käyttää hyväkseen rikoksen uhrin avutonta tai hädänalaista tilaa,

4) rikoksentekijä tai osallinen varustautuu teon toteuttamista varten ampuma-aseella, räjähdysaineella taikka muulla näiden kaltaisella vaarallisella välineellä tai

5) rikoksentekijä murtautuu asuttuun asuntoon

ja varkaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä varkaudesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.”

Pykälässä esitetty luettelo on tyhjentävä listaus ankaroittamisperusteista, joissa varkaus voidaan katsoa törkeäksi. Hallituksen esityksen mukaan luetellut seikat ovat sellaisia, jotka yleensä tekevät varkaudesta törkeän, mutta eivät automaattisesti kuitenkaan tee varkaudesta törkeää, vaan teon tulee olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. (HE 66/1988, 36)

Erittäin arvokkaan omaisuuden alarajana on hallituksen esityksen mukaan sen laatimishetkellä pidettävä 10 000–15 000 markkaa. Esityksen mukaan rajaa tuli nostaa aiemmasta, sillä aiemmin oikeuskäytännössä ei ollut huomioitu rahan arvon alenemaa ja varallisuuden kasvua. Omaisuuden tulee olla arvokasta yleisen käsityksen mukaan, tai rikoksen tekijän on oltava tietoinen siitä, että kyseessä on jostain erityisestä syystä erityisen arvokas omaisuus. (HE 66/1988, 37) Omaisuuden arvoa määriteltäessä pidetään lähtökohtana omaisuuden myyntihintaa laillisilla markkinoilla, vaikka rikoksen tekijän saama hinta omaisuudesta myytyinä laittomilla markkinoilla olisi huomattavasti alempi kuin hinta laillisilla markkinoilla (Frände ym. 2023, 524). Korkein oikeus on kuitenkin ratkaisussaan KKO 1994:66, jossa syytetty anasti puolustusvoimilta kaksi rynnäkkökivääriä, arvioinut rynnäkkökivääreiden arvoa laittomilla markkinoilla ankaroittamisperusteen täyttymisen kannalta. Perusteena on tälle esitetty, että rynnäkkökivääreiden arvo laittomilla markkinoilla on huomattavasti suurempi kuin niiden hankintahinta puolustusvoimille, eikä yksityishenkilöiden ole mahdollista ostaa laillisesti kyseisiä aseita (KKO 1994:66). Nykyisellään erittäin arvokkaalle omaisuudelle ei ole tarkkaa rajaa, mutta korkein oikeus on katsonut ettei 9500 euron arvoinen moottoripyörä ole pykälässä tarkoitettu erityisen arvokas omaisuus (KKO 2019:46). Korkeimman oikeuden mukaan erityisen arvokkaan omaisuuden arvon raja on kuitenkin lähtökohtaisesti sama riippumatta rikoslajista (KKO 2019:93). Veropetoksella saatua 14 500 euron arvoista omaisuutta ei ole pidetty erittäin arvokkaan omaisuutena (KKO 2007:102). Sen sijaan törkeällä petoksella saatuja 17 333 euroa pidettiin suurena määränä varoja (KKO 2019:33). Erittäin arvokkaan omaisuuden rajan voidaan katsoa olevan siis jossain 14 500–17 333 euron välillä.

Toisen kohdan erityisen tuntuvala vahingolla tarkoitetaan laissa tilannetta, jossa uhrin varallisuus ja muut elinolosuhteet huomioiden teko on aiheuttanut erityisen tuntuvaan vahinkoon. Tässä tapauksessa anastetun omaisuuden tai aiheutetun vahingon suuruudelle objektiivisesti tarkasteltuna ei ole säädetty minkäänlaista alarajaa. Uhrin oloja tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota uhrin taloudelliseen asemaan sekä muihin elinolosuhteisiin. (HE 66/1988, 37) Lisäksi erityisen tuntuvaan vahinkoon voi oikeuskirjallisuuden mukaan aiheutua esimerkiksi sinänsä vähäarvoisen esineen anastamisesta, jonka käyttöarvo on erittäin suuri sen omistajalle. Erityisen tuntuvaan vahinkoon voi aiheuttaa myös teknisen kaavan tai vuosien työn vaatineen käsikirjoituksen anastaminen. (Frände ym. 2023, 525)

Uhrin hädänalaisella tai avuttomalla tilalla tarkoitetaan edellä mainittuja tiloja riippumatta siitä, mistä tilan aiheutuminen on johtunut. Ennen kaikkea säädöksen on kuitenkin tarkoitus hallituksen esityksen mukaan koskea vanhuksiin, sairaisiin ja yksin syrjäseudulla asuviin kohdistuvia varkauksia. (HE 66/1988, 37)

Mikäli joku rikokseen osallinen on varustautunut ampuma-aseella, räjähdettäineellä tai näiden kaltaisella vaarallisella esineellä, tulee rikoksen tekijän olla tietoinen toisen varustautumisesta tällaisella esineellä, jotta teko voidaan katsoa hänen osaltaan törkeäksi. Ampuma-aseen ja räjähdettäineen kaltaisina esineinä ei kuitenkaan pidetä esimerkiksi tavanomaisia murtovälineitä, vaan vain esineitä, joilla varustautuminen on omiaan aiheuttamaan hengen tai terveyden vaaraa tai huomattavaa vaaraa omaisuudelle. (HE 66/1988, 37)

Asuttuun asuntoon murtautuminen loukkaa hallituksen esityksen mukaan kotirauhaa ja voi aiheuttaa erityistä turvattomuuden tunnetta, jonka vuoksi asuttuun asuntoon murtautuminen johtaa yleensä varkauden katsomiseksi törkeäksi varkaudeksi. Asutulla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka on asutettu, eikä esimerkiksi kesähuvilaa, johon murtaudutaan talvella sen ollessa asumaton. (HE 66/1988, 38)

2.3.1 Törkeän varkauden kokonaisarvostelu eräissä KKO:n ratkaisuissa

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2002:112 syytetty oli yrittänyt anastaa kaupasta traktorilla sisälle murtautamalla aseita, joita pidettiin rahalliselta arvoltaan erittäin arvokkaana omaisuutena. Korkeimman oikeuden mukaan teko oli myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Korkein oikeus kiinnitti arvioinnissa huomiota teon suunnitelmallisuuteen, joka ilmeni siitä, että syytetty oli käynyt toisen henkilön kanssa tutustumassa kauppaliikkeeseen etukäteen ja hankkinut murtautumiseen soveltuvan tekovälineen, traktorin. Syytetty tuomittiin törkeän varkauden yrityksestä. (KKO 2002:112)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2006:99 syytetty oli tunkeutunut kahteentoista hotellihuoneeseen anastamistarkoituksessa käyttäen anastamaansa yleisavainta onnistuen anastamaan omaisuutta kolmesta huoneesta. Hotellihuoneeseen tunkeutumista pidettiin törkeän varkauden ankaroittamisperusteen mukaisena asuttuun asuntoon murtautumisenä. Kokonaisarvostelussa kiinnitettiin huomiota teon suunnitelmallisuuteen. Suunnitelmallisuutta osoitti, että syytetty oli ensin anastanut siivoustiloista yleisavaimen, jota oli käyttänyt järjestelmällisesti hotellihuoneisiin murtautumiseen ja etsinyt niistä anastettavaa omaisuutta. Lisäksi teot oli tehty yöaikaan, mikä pienensi kiinnijäämisen riskiä, mutta oli omiaan aiheuttamaan erityistä turvattomuuden tunnetta. Korkein oikeus piti tekoja myös kokonaisuutena arvostellen törkeinä ja tuomitsi syytetyn kolmesta törkeästä varkaudesta ja yhdeksästä törkeän varkauden yrityksestä. (KKO 2006:99)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2011:81 syytetty oli anastanut omaisuutta murtautuen omakotitaloon, jonka asukkaat olivat anastuksen tapahtuessa viettämässä talvea Espanjassa. Korkein oikeus katsoi, että kyseessä oli ankaroittamisperusteessa tarkoitettu asuttu asunto. Alempien oikeusasteiden mukaan syytetyn tieto siitä, että asukkaat eivät ole paikalla, osoitti teossa suunnitelmallisuutta. Myös korkein oikeus piti suunnitelmallisuutta yleisesti ottaen teon törkeyden puolesta puhuvana seikkana, mutta katsoi, että tekijän tieto asukkaiden poissaolosta ei osoittanut suunnitelmallisuutta. Korkeimman oikeuden mukaan tietoa oli pidettävä kokonaisarvostelun kannalta tekoa lieventävänä seikkana. Korkeimman oikeuden mukaan teko oli siitä huolimatta kokonaisuutena arvostellen törkeä huomioiden anastetun omaisuuden huomattava määrä ja se, että teko oli toteutettu yhdessä toisen henkilön kanssa. Korkein oikeus tuomitsi syytetyn törkeästä varkaudesta. (KKO 2011:81)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2013:57 syytetyt olivat yrittäneet murtautua asuttuun asuntoon kerran vääntämällä ulko-ovea vasaralla auki ja muutamien päivien kuluttua uudestaan samaan asuntoon vääntämällä ulko-ovea sorkkaraudalla auki. Molemmat teot olivat jääneet yrityksiksi. Korkein oikeus otti ratkaisussa kantaa myös törkeän varkauden kokonaisarvosteluun yleisellä tasolla. Korkeimman oikeuden mukaan ankaroittamisperusteen täyttyminen ei tee teosta automaattisesti kokonaisuutena arvostellen törkeää, mutta toisaalta tekoon ei tarvitse myöskään välttämättä liittyä ankaroittamisperusteen ulkopuolisia seikkoja ollakseen kokonaisuutena arvostellen törkeä. Korkeimman oikeuden mukaan myös useamman kuin yhden ankaroittamisperusteen toteutuminen vaikuttaa kokonaisarvosteluun. Kyseisessä tapauksessa ankaroittamisperuste oli murtautuminen asuttuihin asuntoihin. Korkein oikeus huomioi kokonaisarvostelussa törkeyden puolesta puhuvina seikkoina ankaroittamisperusteen täyttymisen lisäksi tekojen suunnitelmallisuuden, jota osoitti tekijöiden syyllistyminen edellisen puolen vuoden aikana useampaan samankaltaiseen rikokseen, tekojen tekeminen yhdessä neljän henkilön voimin ja riski siitä, että tekijöiden lukumäärä ja varustautuminen tekovälineillä olisi voinut johtaa asianomistajien terveyden vahingoittamiseen tai ainakin

voinut lisätä asianomistajien kokemaa pelkoa. Kokonaisarvostelussa lieventävinä seikkoina pidettiin sitä, että tekijät luopuivat yrityksestä tullessaan havaituksi, tekijöiden nuoruus ja se, että nuoruuteen yleisesti liittyvä ryhmäpaineen suuri vaikutus on voinut johtaa harkintakyvyn pettämiseen ja kykenemättömyyteen asettua rikoksen uhrin asemaan. Korkein oikeus piti tekoa kokonaisuutena arvostellen törkeänä ja tuomitsi syytetyt törkeän varkauden yrityksistä. (KKO 2013:57)

3 RIKOSOIKEUDESTA

3.1 Tahallisuus

Rikoslain 3 luvun 5 pykälän 2 kohdassa säädetään, että rikoslaissa tarkoitetut teot ovat rangaistavia vain tahallisina, ellei muuta säädetä. Varcauden ja näpistyksen osalta laissa ei ole säädetty rangaistavuudesta muuta, joten ne ovat rangaistavia vain tahallisina tekoina.

Tahallisuuden määritelmä poikkeaa kuitenkin arkikielestä, ja rikoslain 3 luvun 6 pykälässä säädetään tahallisuudesta seuraavalla tavalla.

”Tekijä on aiheuttanut tunnusmerkistön mukaisen seurauksen tahallaan, jos hän on tarkoittanut aiheuttaa seurauksen taikka pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä. Seuraus on aiheutettu tahallaan myös, jos tekijä on pitänyt sitä tarkoittamaansa seuraukseen varmasti liittyvänä.”

Tahallisuus kattaa täten tekojen, joiden seuraukset ovat olleet tekijän tavoitteena lisäksi teot, joiden seurausta tekijä on pitänyt todennäköisenä tai varmana. (RL 3:6)

Tahallisuus voidaan jakaa kolmeen eri tasoon. Tarkoitustahallisuutta pidetään oikeustieteessä kaikista raskaimpana tahallisuuden tasona. Tarkoitustahallisuudessa tekijällä on ollut toiminnallaan tarkoitus aiheuttaa jokin seuraamus, jonka hän tietää kielletyksi. Tarkoitustahallisesti tehdyssä teossa tekijällä ei ole varteenotettavaa tiedottomuutta seurauksesta objektiivisesti tarkasteltuna. Tekijä siis pitää tarkoittamaansa seurausta odotettavana lopputuloksena, eikä se ole tekijän mielestä epätodennäköinen. (Laaka 2020)

Varmuustahallisuudessa tekijä ei ole varsinaisesti tarkoittanut lopputuloksena olevaa oikeudenvastaista seuraamusta. Tekijä on kuitenkin mieltänyt, että oheisseuraamus tai seuraamukset ovat käytännössä varmoja. (Laaka 2020)

Todennäköisyystahallisuus on tahallisuuden lievin laji. Todennäköisyystahallisuudessa tekijällä ei ole ollut tarkoitusta aiheuttaa kiellettyä seuraamusta, eikä tekijä ole myöskään pitänyt seurausta varmana. Todennäköisyystahallisuudessa seurauksen toteutuminen on kuitenkin todennäköisem-

pää kuin sen toteutumatta jääminen. Oikeuskirjallisuuden ja -käytännön mukaan objektiivisesti arvi-
oituna seurauksen todennäköisyyden on oltava siis yli 50 prosenttia. Seurauksen on oltava teolle
tyypillinen vahinkoseuraamus. Seuraamuksen on oltava sellainen, että tekijä on voinut tai hänen
olisi tullut voida ymmärtää seuraamus mahdolliseksi oman tai yleisen elämäkokemuksen perus-
teella. (Laaka 2020)

3.2 Rikosten yksilöinti

Tarkasteltaessa rikoksen tunnusmerkistön täyttymistä varkauden ja näpistyksen välillä on oleellista
erottaa, milloin kyseessä on yksi teko ja milloin useampi erillinen teko rikosoikeudellisesta näkökul-
masta. Laissa ei kuitenkaan säädetä rikosten yksilöinnistä (HE 40/1990, 16). Kysymys rikosten yk-
silöinnistä on siis jäänyt ratkaistavaksi tuomioistuimissa oikeuskäytännön myötä (Korkka-Knuts
2020, 415). Hallituksen esityksessä rikosten vanhentumista käsiteltäessä puhutaan kuitenkin teko-
jen lukumäärän määrittelystä luonnollisen katsantotavan mukaan (HE 40/1990, 39). Luonnolliseen
katsantotapaan rikosten yksilöinnissä viitataan myös korkeimman oikeuden ratkaisuisissa (KKO
1994:67; KKO 1997:117). Luonnollisella katsantotavalla ei ole kuitenkaan arkikielistä merkitystä,
joten käsitteen merkityssisältö muodostuu juridisteknisen määritelmän perusteella (Korkka-Knuts
2020, 415). Tolvasen mukaan ensimmäistä nykyisen lain aikaista korkeimman oikeuden ratkaisua
KKO 1994:67, jossa otetaan kantaa rikosten yksilöintiin, voidaan pitää luonnollisen katsantotavan
kiintopisteenä. Lisäksi ratkaisu KKO 1997:117 täsmensi tulkintaa siten, että arvioinnissa tulee ottaa
huomioon rikostunnusmerkistön kirjoitustapa. (Tapani 2019, 594) Ratkaisussa KKO 1994:67 kat-
sottiin yhtiön toimintaan ajallisesti lähes yhtäjaksoisesti liittyvät laiminlyönnit yhdeksi teoksi ja teki-
jölle tuomittiin rangaistus yhdestä verorikkomuksesta (KKO 1994:67). Tapauksessa KKO 1997:117
katsottiin, että samaan huumausaine-erään kohdistuneet useat eri toimenpiteet voidaan katsoa yh-
deksi törkeäksi huumausainerikokseksi (KKO 1997:117).

Korkka-Knutsin mukaan rikosten yksilöinnissä tulee ottaa huomioon useita kriteereitä arvioitaessa
jaottelua luonnollisen katsantotavan mukaan. Ensinnäkin jos rikoksen tunnusmerkistön mukainen
menettely on luonnollista jakaa tapahtuma-ajan ja -paikan perusteella useiksi tunnusmerkistön täyt-
täviksi teoiksi, kyseessä on rikosoikeudellisesta näkökulmasta lähtökohtaisesti usea teko. Jos taas
menettelyyn ei liity yksiselitteisesti mitään paikkaa, ja teko kohdistuu samaan objektiin, voidaan pit-
käkestoista tapahtumakuakin pitää yhtenä tekona. Sen sijaan menettelyn kohdistuessa useaan
asianomistajaan on rikoksia lähtökohtaisesti useita. (Korkka-Knuts 2020, 415)

Kuitenkaan edellä mainittujen kriteereiden mukaan rikosten yksilöinti ei ole yksiselitteisesti mahdol-
lista, ja yksilöinti onkin osittain riippuvainen rikoslajista ja rikostunnusmerkistön kirjoitusasusta ku-
ten KKO 1997:117 ilmenee (Tapani 2019, 594). Tämän tutkimuksen osalta ei ole kuitenkaan tar-
peen käsitellä jokaiseen rikoslajiin liittyvää tekojen yksilöintiä, vaan oleellista on käsitellä rikosten

yksilöinti varkausrikosten osalta. Tolvasen mukaan pyörävarastoon kohdistuva anastusrikos, jossa anastetaan useita pyöriä samalla kertaa, on yksi rikos siitä huolimatta, että jokainen pyörä kuuluisi eri asianomistajalle. Tärkeämpi arviointiperuste tässä on ajallinen ja paikallinen yhteys, sekä motivaatioperusta. Jos taas henkilö anastaa useasta eri kauppaliikkeestä ajallisesti lyhyen ajan sisällä, ovat teot erillisiä varkauksia riippumatta ajallisesta yhteydestä ja samasta motivaatioperusteesta. (Tapani 2019, 595) Esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisuissa KKO 2002:33 kahden päivän ajalle sijoittuneet 16 eri kauppaliikkeeseen kohdistunutta anastusrikosta katsottiin erillisiksi teoiksi. Myös korkeimman oikeuden ratkaisuissa KKO 2011:66 ja KKO 2023:32 toistuvat anastusrikokset on katsottu yksittäisiksi teoiksi. Näissä tapauksissa teot ovat sijoittuneet selkeästi pidemmälle ajalle kuin kahdelle päivälle.

3.3 Rangaistuksen koventamisperusteista

Rikoslain 6 luvun 5 pykälässä on säädetty rangaistuksen koventamisperusteista seuraavaa:

”Rangaistuksen koventamisperusteita ovat:

1) rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus;

2) rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa;

3) rikoksen tekeminen palkkiota vastaan;

4) rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta; ja

5) tekijän aikaisempi rikollisuus, jos sen ja uuden rikoksen suhde rikosten samankaltaisuuden johdosta tai muuten osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.

Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.”

Suunnitelmallisuudella tarkoitetaan rikoksen tekemiseen ja siihen tähtäävän pitempiaikaisen toiminnan suunnitelmallisuutta. Suunnitelmallisuutena ei pidetä lyhyttä täytäntöönpanohetkellä tapahtu-

nutta harkintaa. Suunnitelmallisuus voi koskea yksittäistä tekoa tai kokonaista rikossarjaa. Suunnitelmallisuus päätellään usein rikoksen tekotavasta. Suunnitelmallisuutta voivat osoittaa pitkäaikaiset valmistelut ennen rikoksen tekemistä, poikkeukselliseen laajamittaiseen toimintaan tähtäävät hankkeet ja toimet, joilla taataan rikoksen menestyksellisen suorittaminen. Suunnitelmallisuutta tarkastellaan jokaisen tekijän osalta erikseen. (HE 44/2002, 191)

Rikoksen tekemistä osana järjestäytyneitä rikollisryhmiä tarkennetaan pykälän toisessa momentissa. (RL 6:5.2) Rikoksia, joihin koventamisperustetta voi soveltaa, ei ole rajattu koskemaan yksinomaan toisessa momentissa säädettyjä rikoksia. Koventamisperustetta voidaan soveltaa myös muihin ryhmän hyväksymiin ja ryhmän lukuun tehtyihin rikoksiin. Kuitenkaan rikollisryhmän jäsenen omaan lukuun tekemiä rikoksia ei tämän säädöksen perusteella katsota ankarammin rangaistavina. Koventamisperusteen soveltamisen edellytys ei ole myöskään tekijän kuuluminen rikollisryhmään. Jos esimerkiksi rikollisryhmän johto asettaa jonkin rikoksen tekemisen ehdoksi ryhmän jäsenyydelle ja antaa ryhmän ulkopuoliselle henkilölle määräyksen toteuttaa se, teon voidaan katsoa olleen tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. (HE 263/2014, 29) Rikollisryhmään kuuluvan jäsenen itselleen anastaman alkoholijuoman anastaminen ei ole siis säädöksessä tarkoitettua rikollisryhmän toimintaa, eivätkä toisaalta myöskään vakavammat omaan lukuun tehdyt rikokset. Sen sijaan tilanne voisi olla toinen esimerkiksi silloin, jos rikollisryhmän jäsen anastaa sinänsä tavanomaisella myymälänäpistyksen tekotavalla ja arvoltaan vähäarvoisia välineitä toisessa momentissa tarkoitetun rikoksen toteuttamiseksi rikollisryhmän lukuun ja rikollisryhmän hyväksymänä.

Rangaistuksen koventaminen palkkiota vastaan tekemisen perusteella edellyttää, että palkkiosta on sovittu etukäteen, ja että tekijä on voinut pitää palkkion saamista aikaisempien kokemusten perusteella todennäköisenä. Hallituksen esityksessä on lisäksi todettu, että palkkion lupaaminen teosta voi aiheuttaa poikkeustilanteissa sellaisen houkutuksen, ettei tekijä ole voinut vastustaa sitä, jolloin taas kyseeseen saattaakin tulla koventamisen sijaan rangaistuksen lieventämisperuste. Tätä arvioitaessa tulee huomioida teon motivaatioperuste, ja tilanteessa korostuu kokonaisarviointi. Hallituksen esityksen perusteluissa valmiuden rikkoa yhteiskunnan normeja itselle saatavan palkkion vuoksi katsotaan osoittavan erityistä piittaamattomuutta muiden intressejä kohtaan, ja perusteluissa todetaan, että rikokset, joista maksetaan palkkio vaativat usein myös suunnittelua. (HE 44/2002, 192)

Ensimmäisen momentin neljännessä kohdassa tarkoitettuja perusteita sovelletaan silloin, kun itse rikoksen kvalifointiperusteissa ei ole säädetty kohdassa säädetyistä vaikuttimista. Kyseisen kohdan ensisijainen tarkoitus on suojata haavoittuvassa asemassa olevia vähemmistöjä, mutta kohdassa tarkoitettu teko voi kohdistua myös enemmistöryhmän jäseniin. Teon ei myöskään tarvitse kohdistua henkilöön, johon liittyvistä vaikuttimista rikoksen tekeminen johtuu. Rikos voi kohdistua myös omaisuuteen tai muuhun henkilöön. Esimerkiksi vaikuttimena ollessa etninen alkuperä, teko

voi kohdistua vastaanottokeskuksen työntekijään. Kohdassa luetellun vaikuttimen ei tarvitse olla rikoksen tekemisen ainoa motivaatioperuste, jotta kohtaa voidaan soveltaa. Lista vaikuttimista ei myöskään ole tyhjentävä. (HE 317/2010) Listaa on myös päivitetty alkuperäisestä ja siihen on lisätty hallituksen esityksestä (HE 7/2021) sukupuoli vaikuttimien luetteloon (RL, 39/1889, 6:5.1,4, 1129/2022).

Rangaistuksen koventamista aiemman samankaltaisen rikollisuuden perusteella perustellaan hallituksen esityksessä muun muassa tekijän tehokkaamman varoittamisen ja viime kädessä tekijän eristämisen tarpeella sekä välttämättömänä järjestelmän uskottavuuden ja intressisuojan kannalta. Piittaamattomuus tulee hallituksen esityksen mukaan esiin ennen kaikkea tietoisten rikoksenteoppäätösten perusteella tehdyissä teoissa, joissa rangaistuksilla voidaan olettaa olevan myös yleises-tävää vaikutusta. Peruste soveltuu siis harkittuihin ja suunnitelmallisiin rikoksiin. (HE 44/2002,195) Esityksessä kuitenkin todetaan, että samankaltaisiin rikoksiin syyllistymistä ei pidetä koventamispe-rusteena, mikäli teot johtuvat ennemminkin rikoksiin urautuneesta elämäntavasta kuin ilmeisestä oikeusjärjestelmän uhmaamisesta tai tekojen ollessa satunnaisia. (HE 44/2002,194)

4 LIEVÄ KAVALLUS, LIEVÄ PETOS JA LIEVÄ MAKSUVÄLINEPETOS

Lievästä kavalluksesta säädetään rikoslain 28 luvun 6 §:ssä:

”Jos kavallus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo, oikeudettomasti käytettyjen varojen määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä on tuomittava lievästä kavalluksesta sakkoon.”

Lievästä petoksesta säädetään rikoslain 36 luvun 3 §:ssä:

”Jos petos, huomioon ottaen tavoitellun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä on tuomittava lievästä petoksesta sakkoon.”

Lievästä maksuvälinepetoksesta säädetään rikoslain 37 luvun 10 §:ssä:

”Jos maksuvälinepetos, huomioon ottaen tavoitellun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä on tuomittava lievästä maksuvälinepetoksesta sakkoon.”

Lievän kavalluksen, lievän petoksen ja lievän maksuvälinepetoksen pykälät ovat siis lähes identti-siä näpistyksen pykälän kanssa, joten on aiheellista tarkastella myös mitä oikeuskirjallisuudessa ja lain esitöissä mainitaan niistä.

4.1 Hallituksen esitys

Hallituksen esityksen mukaan samoin kuin varkausrikoksissa myös kavallusrikoksissa pesänkavalluksen tyyppiset teot voivat olla rangaistavia lievempänä tekemuotona, vaikka anastetun omaisuuden arvo tai oikeudettomasti käytettyjen varojen määrä ei olisi vähäinen. Esityksessä nostetaan kuitenkin esiin, että joskus asianomistajan ja tekijän läheisen suhteen hyväksi käyttäminen on ennemminkin tekoa ankaroittavana pidettävä seikka. Hallituksen esityksessä ei oteta kantaa siihen, milloin teko ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, jos anastetun omaisuuden arvo tai oikeudettomasti käytettyjen varojen arvo on vähäinen. (HE 66/1988, 42)

Lievän petoksen kokonaisarvostelua ei tarkenneta hallituksen esityksessä lainkaan (HE 66/1988, 136). Lievästä maksuvälinepetoksesta todetaan myös vain ylimalkaisesti, että huomiota on kiinnitettävä jo itse pykälässä mainittuihin tavoitellun hyödyn tai aiheutetun vahingon suuruuteen tai muihin rikokseen liittyviin seikkoihin, sekä kokonaisarviointiin (HE 66/1988, 153).

4.2 Oikeuskirjallisuus

Lappi-Seppälän ym. (2022, luku Lievä kavallus) mukaan samat lähtökohdat ohjaavat niin lievän kavalluksen säännöksen tulkintaa kuin näpistyksenkin. Kuitenkaan summa, jonka anastaminen tekee näpistyksestä varkauden ei tee lievästä kavalluksesta kavallusta, sillä näpistyksessä tekijä loukkaa omistusoikeuden lisäksi uhrin hallintaoikeutta omaisuuteen toisin kuin kavalluksessa. (Lappi-Seppälä ym. 2022, luku Lievä kavallus)

Kavalluksessa teko voi olla siis muiden kuin anastetun omaisuuden tai oikeudettomasti käytettyjen varojen määrän vähäisyyden perusteella kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Esimerkiksi omistuksenpidätysehdoin osamaksulla ostetun tuotteen myynnissä eteenpäin ennen omistusoikeuden siirtymistä, löytötavaran kavaltamisessa tai epäillyn ja uhrin läheisen suhteen vuoksi tekoa saateen pitää lievempänä. Osamaksukaupassa erityisesti silloin, jos ostaja ei ole ollut selvillä omaisuuden omistuksenpidätysehdestä myyjän huonosti antaman tiedon vuoksi tai jos ostaja on maksanut valtaosan osamaksun eristä kyse voi olla lievästä kavalluksesta, vaikka anastetun omaisuuden arvo ei olisi vähäinen. Löytötavaran kavaltamista voidaan pitää joissain tapauksissa lievempänä kuin muuten tehtyä kavallusta, sillä siihen ei liity uhrin ja tekijän välisen luottamuksen väärinkäyttöä. Epäilty voi nimittäin ajatella uhrin jo luopuneen toivosta saada omaisuus takaisin tai omaisuuden löytäjän voi olla psykologisesti ja sosiaalisesti vaikea ilmaista pitävänsä hallussa toiselle kuuluvaa esinettä. Epäillyn ja uhrin läheinen suhde taas voi olla kokonaisarvostelussa tapauksesta riippuen joko lieventävä tai moitittavuutta lisäävä seikka. (Frände ym. 2023, 546)

Lievät petokset ovat usein tyypiltään palvelupetoksia. Palvelupetoksia ovat esimerkiksi taksilla matkustaminen salaten maksukyvyttömyys tai ruokakaupassa hedelmien lisääminen pussiin punnitsemisen jälkeen ja tämän salaaminen kassalla. Yleensä tällaisissa aiheutettu vahinko on vähäinen, mutta tapauskohtaisesti myös muut rikokseen liittyvät seikat voivat olla sellaiset, että tekoa pidetään kokonaisuutena arvostellen vähäisenä, vaikka tavoiteltu hyöty taikka aiheutettu vahinko ei olisikaan vähäistä. (Lappi-Seppälä ym. 2022, luku Lievä petos)

Sen sijaan internetissä käytävään käytetyn omaisuuden kauppaan liittyvät petosrikokset ovat usein petossarjoja, joissa yksittäisellä teolla saatu taloudellinen hyöty ja aiheutettu vahinko ovat vähäisiä. Kuitenkaan tekoja ei voida taloudellisesta vähäarvoisuudesta huolimatta yleensä pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä huomioiden, että tekojen toteuttaminen on vaatinut useita erillisiä erehdyttämiseen tähtääviä täytäntöönpanotoimia. (Lappi-Seppälä ym. 2022, luku Lievä petos)

Lievän maksuvälinepetoksen ja maksuvälinepetoksen rajanvetoon vaikuttaa tekojen yksilöinti, eli katsotaanko joukko yksittäisiä tekoja useaksi vai yhdeksi rikokseksi. Teot, jotka olisivat yksittäisinä tekoina lieviä maksuvälinepetoksia voivat olla yksi maksuvälinepetos, jos teot katsotaan yhdeksi rikokseksi. (Lappi-Seppälä ym. 2022, luku Lievä maksuvälinepetos)

4.3 Oikeuskäytäntö

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2018:44 on otettu kantaa rangaistuksen määräämiseen tapauksessa, jossa syytetyn oli katsottu syyllistyneen pahoinpitelyyn ja kahteenkymmeneenviiteen petokseen. Rangaistuksen määräämiseen liittyvän kannanoton lisäksi ratkaisusta käy petosten osalta ilmi, että syytetty oli laatinut verkkopalveluun myynti-ilmoituksia salaten sen, ettei syytetyllä ollut aikomusta lähettää ilmoitusten omaisuutta saatuaan niistä maksun. Tuotteet olivat olleet pääasiassa pääsylippuja ja yksittäisille asianomistajalle teoilla aiheutetut vahingot tekoa kohden 20–270 euroa ja kokonaisvahinko yhteensä noin 3400 euroa. Rikokset sijoituivat 9.7.2015 - 4.11.2015 välille, eli noin neljän kuukauden ajalle. Syytetyn katsottiin omaisuuden arvosta huolimatta syyllistyneen kahteenkymmeneenviiteen petokseen. (KKO 2018:44)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1996:42 syytetty oli käyttänyt anastettua pankkikorttia kuu-
den päivän aikana 13 kertaa yhteensä runsaan 2000 markan arvosta. Pankkikorttia oli käytetty viidessä eri paikassa, ja yksittäiset maksutapahtumat olivat 74 ja 300 markan väliltä. Syytetty oli allekirjoittanut pankkitositteet epäselvästi, ilmeisesti esiintyäkseen kortin käyttöön oikeutettuna henkilönä. Korkein oikeus katsoi, että koska teot muodostavat ajallisesti ja asiallisesti yhden kokonaisuuden ja vahinko on kohdistunut yhteen asianomistajaan, kyseessä on yksi rikos. Korkein oikeus katsoi, että vaikka teot olisivat yksittäisinä tekoina voineet olla lieviä maksuvälinepetoksia, ei teko ollut kokonaisuutena arvostellen vähäinen huomioiden asianomistajalle aiheutuneen vahingon suuruus

ja pankkikortin käyttökertojen lukumäärä. Korkein oikeus katsoi syytetyn syyllistyneen yhteen maksuvälinepetokseen. (KKO 1996:42)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1996:41 syytetty oli käyttänyt omaa pankkikorttiaan noin kuukauden aikana 38 kertaa ylittäen tilinsä katteen yhteensä 9 291,14 markalla. Yksittäisellä maksukerralla suurin maksettu summa oli 753 markkaa. Korkein oikeus katsoi, että kyseessä oli yksi rikos ajallisen ja toiminnallisen yhteyden ja pankkikortin käytön kokonaisuuden perusteella. Korkein oikeus arvioi tuomiossaan sitä voidaanko tekokokonaisuutta pitää vähäisenä, kun teko koostuu useista erikseen arvioituina lievinä pidettävistä osateoista. Korkeimman oikeuden mukaan rikosta ei voitu pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisenä pankkikortin käytön toistuvuuden ja aiheutetun kokonaisvahingon suuruuden vuoksi, ja se tuomitsi syytetyn perusmuotoisesta maksuvälinepetoksesta. (KKO 1996:41)

5 OIKEUSKÄYTÄNTÖ

5.1 KKO 2002:33

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksenä julkaistussa ratkaisussa KKO 2002:33 otetaan kantaa siihen, ovatko käsiteltävänä olleessa asiassa tapahtuneet 16 anastusrikosta varkauksia vai näpistyksiä. Käräjäoikeus ja hovioikeus katsoivat kyseessä olevan 16 varkautta. (KKO 2002:33)

Kyseisessä tapauksessa A oli ollut matkalla autolla yhdessä B:n ja C:n kanssa Nokialta Nivalaan ja anastanut omaisuutta yhteensä 16 auki olleesta myymälästä kahden päivän aikana. Osassa tapauksissa A oli toiminut yhteistuumin B:n kanssa ja osassa yhteistuumin B:n ja C:n kanssa. A ja B olivat tietoisia siitä, että molemmat käyvät anastamasta liikkeistä omaisuutta ja tuovat sitä C:n omistamalle ja kuljettamalle autolle, mutta eivät päihtymystilansa vuoksi kyenneet muistamaan kumpi oli anastanut mitään omaisuutta. C oli myöntänyt havainneensa matkan aikana A:n ja B:n anastavan tavaraa ja tuovan sitä hänen kuljettamaansa autoon. B oli lisäksi kertonut, että C oli siirtänyt anastettuja tavaroita auton takapenkiltä takakonttiin. Korkein oikeus katsoi täten, että A ja B anastivat omaisuuden yksissä tuumin. Lisäksi korkein oikeus katsoi, että C on anastanut omaisuuden yksissä tuumin A:n ja B:n kanssa niiltä osin kuin oli tietoinen A:n ja B:n toiminnasta, eli sen jälkeen, kun on havainnut A:n ja B:n anastavan omaisuutta ja tuovan sitä autolle. (KKO 2002:33)

Korkeimman oikeuden mukaan matkalla Nokialta Nivalaan oli poikettu lyhyimmältä reitiltä usealle eri paikkakunnalle siten, että anastuksia oli suoritettu yhteensä kymmenellä eri paikkakunnalla. Anastetun omaisuuden arvot yksittäisissä anastuksissa olivat 13,79 euron ja 499,52 euron välillä ja yhteensä anastetun omaisuuden arvo oli 3112,24 euroa. Anastettu omaisuus oli koostunut muun muassa kirjoista, videokaseteista, tietokonepeleistä, Aalto-maljakoista ja sähkökojeista. Korkeim-

man oikeuden mukaan anastettu omaisuus oli sellaista, että se on helppo myydä eteenpäin. Anastukset olivat kohdistuneet yhteensä kymmeneen eri asianomistajaan, joista Halpa-Halli Oy oli asianomistajana viidessä tapauksessa, Minimani Oy kahdessa ja Osuuskauppa KPO kahdessa. Muut asianomistajat olivat asianomistajina yksittäisiin anastuksiin. (KKO 2002:33)

Korkein oikeus piti tekoja 16 erillisenä rikoksena eikä yhtenä tekona. Korkein oikeus arvioi kunkin 16 teon osalta erikseen, minkä rikoksen tunnusmerkistön teko täyttää. Korkein oikeus katsoi, että vaikka osassa teoissa anastetun omaisuuden arvo oli pieni, ei mikään teoista ollut kokonaisuutena arvostellen vähäinen, sillä teot oli toteutettu osana etukäteen tehtyä suunnitelmaa. (KKO 2002:33)

Korkeimman oikeuden ratkaisu ei ollut yksimielinen. Neljä viidestä jäsenestä oli samaa mieltä asiasta. Eri mieltä ollut jäsen oli enemmistön kanssa samaa mieltä siitä, että kaikki anastukset oli toteutettu osana ennalta tehtyä suunnitelmaa. Eri mieltä ollut korkeimman oikeuden jäsen katsoi, että yhdeksässä anastuksessa, joissa anastetun omaisuuden arvo oli ollut enimmillään 148,85 euroa, kyse oli näpistyksistä ja lopuissa, jotka olivat arvoltaan 175,92 eurosta ylöspäin, kyse oli varkauksista. (KKO 2002:33)

5.2 KKO 2011:66

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksenä julkaistussa ratkaisussa KKO 2011:66 otetaan kantaa siihen, ovatko käsiteltävänä olleessa asiassa tapahtuneet 9 anastusrikosta varkauksia vai näpistyksiä. Käräjäoikeus ja hovioikeus olivat katsoneet A:n syyllistyneen 9 varkauteen. (KKO 2011:66)

Teot olivat sijoittuneet kolmen viikon ajalle. Teot olivat alkaneet rikoksesta epäillyn A:n vankilasta vapautumista seuraavana päivänä ja jatkuneet siihen saakka, kunnes A oli pidätetty. Anastamiset olivat kohdistuneet myymälöihin niiden aukioloaikoina, ja anastetut tuotteet oli kuljetettu liikkeestä kassan ohi vaatteisiin piilotettuina tai muuten huomaamattomalla tavalla. Anastusten yhteydessä henkilökuntaan ei ollut kohdistunut uhkaa. Anastettu omaisuus koostui alkoholista, elintarvikkeista ja vaatteista ja oli arvoltaan 9,84 euron ja 57,80 euron väliltä. Anastukset olivat kohdistuneet kuuteen eri asianomistajaan, joista kolme asianomistajaa oli asianomistajia kahdessa anastuksessa. Anastuksiin ei liittynyt seikkoja, jotka olisivat viitanneet siihen, että A olisi anastanut tuotteita myyntiin tai muuta vastaavaa liiketoimintaa varten. (KKO 2011:66)

Korkein oikeus katsoi, että arvioitaessa onko kyseessä näpistys vai varkaus kokonaisarvostelussa tulee huomioida se, onko teko suunnitelmallinen. Korkeimman oikeuden mukaan rikoksia, joiden toteuttamiseen sisältyy laissa rikoksen paheksuttavuutta lisäävinä pidettyjä piirteitä, ei yleensä voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä. Korkeimman oikeuden mukaan pelkästään tekojen toistamisella ei ole vaikutusta tunnusmerkistön täyttymisen arviointiin, mutta tekojen toistaminen voi osoittaa tekijältä suunnitelmallisuutta teoissa. (KKO 2011:66)

Korkeimman oikeuden mukaan anastetun omaisuuden arvo on ollut jokaisessa anastuksessa selkeästi alle sen arvon, jonka perusteella anastusta voidaan yleensä pitää varkautena anastetun omaisuuden arvon perusteella. Korkeimman oikeuden mukaan myöskään tekotapa tai tavoite ei poikkeava tavallisesta vähäarvoisen omaisuuden anastamisesta. Korkeimman oikeuden mukaan teot eivät osoita tavanomaisesta näpistyksestä poikkeavaa piittaamattomuutta, vaan teot ovat johtuneet enemmän satunnaisen tarpeen synnyttämästä rikosajatuksista. Toistuvuus viittaa korkeimman oikeuden mukaan siihen, että A on käyttänyt anastamista tapana hankkia haluamaansa omaisuutta. (KKO 2011:66)

Korkein oikeus muutti hovioikeuden tuomiota ja tuomitsi A:n yhdeksän varkauden sijasta yhdeksästä näpistyksestä. A:n tuomiota rangaistuksen mittaamisen osalta koventavana perusteena pidettiin A:n aiempaa rikollisuutta, jonka suhde käsiteltävään tekoon osoitti korkeimman oikeuden mukaan A:n ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Korkeimman oikeuden päätös oli yksimielinen. (KKO 2011:66)

5.3 KKO 2023:32

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksenä julkaistussa ratkaisussa KKO 2023:32 otetaan kantaa siihen, ovatko käsiteltävänä olleessa asiassa tapahtuneet 40 anastusrikosta varkauksia vai näpistyksiä. Käräjäoikeus oli tuominnut A:n 40 varkaudesta, kun taas hovioikeus oli katsonut kyseessä olleen 40 näpistystä ja tuominnut A:n 40 näpistyksestä. (KKO 2023:32)

A oli anastanut vajaan kuuden kuukauden aikana 40 kertaa myymälöistä omaisuutta. 36 anastuskerroista oli kohdistunut saman asianomistajan omistamaan myymälään. Enimmillään anastusrikkoksia oli kolme saman päivän aikana. Anastettu omaisuus oli ollut pääasiassa alkoholia ja tupakkakäyttöä, ja arvoltaan anastettu omaisuus oli yksittäisillä kerroilla 9,56 euron ja 44 euron välillä. Omaisuus oli anastettu jokaisella kerralla kuljettamalla omaisuus huomiota herättämättä liikkeestä pois. Usein omaisuus oli piilotettu reppuun tai kassiin. (KKO 2023:32)

Korkein oikeus viittaa tapauksen kokonaisarvostelun perusteissa ratkaisuun KKO 2011:66, jonka mukaan rikoksia, joiden toteuttamiseen sisältyy laissa rikoksen paheksuttavuutta lisäävinä pidettyjä piirteitä, ei yleensä voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä. Kyseisen ratkaisun mukaan rikoksen toistaminen ei sinänsä ole rikoksen tunnusmerkistön arviointiin vaikuttava seikka, mutta sekin saattaa ilmentää esimerkiksi sellaista suunnitelmallisuutta, joka osoittaa rikoksen tavanomaisesta suurempaa paheksuttavuutta. (KKO 2023:32)

Korkeimman oikeuden mukaan anastetun omaisuuden arvon ja tekotavan perusteella anastukset olisivat vähäisiä. Tekotapa ei ole poikennut tavallisesta myymäläänastuksesta. Tekoihin ei ole liittynyt omaisuuden vahingoittamista, väkivaltaa tai väkivallan uhkaa, eikä omaisuutta ei ole myöskään hankittu myytäväksi eteenpäin. (KKO 2023:32)

Kuitenkaan teot eivät korkeimman oikeuden mukaan ole perustuneet satunnaisiin päätöksiin vaan ovat osoittaneet toimivaksi havaitun tekotavan pitkäjänteistä hyödyntämistä. Lisäksi teot ovat toistuneet lyhyin väliajoin ja kohdistuneet pääasiassa samaan asianomistajaan. Korkein oikeus katsoikin, että tekojen toistuvuus osoitti harkittua piittaamattomuutta omaisuudensuojasta ja tavanomaista myymäläänastusta suurempaa suunnitelmallisuutta. (KKO 2023:32)

Korkein oikeus katsoi, etteivät teot olleet kokonaisuutena arvostellen vähäisiä ja katsoi A:n syyllistyneen 40 varkauteen. Asian ratkaisuista viidestä korkeimman oikeuden jäsenestä kaksi olivat eri mieltä enemmistön kanssa. Eri mieltä olevat olivat sitä mieltä, että A oli syyllistynyt 40 näpistykseen 40 varkauden sijaan. Eri mieltä olevien lausunnon mukaan anastukset johtuivat tarpeen synnyttämisestä rikosajatuksista ja olivat tekotavaltaan tavallisia myymäläänastuksia, joihin ei liittynyt väkivallan uhkaa tai väkivaltaa, ja anastetun omaisuuden arvo oli selvästi sen alle, mistä seuraa anastuksen katsominen varkaudeksi omaisuuden arvon perustella. Eri mieltä olleiden jäsenten mielestä olosuhteet eivät olleet merkittävästi erilaiset kuin ratkaisussa KKO 2011:33, jossa teot katsottiin näpistyksiksi. Anastusten tiheys ja anastetun omaisuuden arvo olivat keskiarvoltaan hyvin lähellä toisiaan. Tekojen kohdistuminen saman asianomistajan myymälöihin ei heidän mukaansa osoittanut tavanomaista suurempaa suunnitelmallisuutta eikä piittaamattomuutta toisen omaisuudesta huomioiden sen, että kyseisellä osuuskunnalla oli viisi myymälää pienehköllä paikkakunnalla (KKO 2023:32)

5.3.1 Rikoksen paheksuttavuutta lisäävät piirteet laissa

Korkeimman oikeuden ratkaisuissa KKO 2011:66 ja KKO 2023:32 on todettu, että rikoksia, joiden toteuttamiseen sisältyy laissa rikoksen paheksuttavuutta lisäävinä pidettyjä piirteitä, ei yleensä voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä. Kyseisissä ratkaisuissa rikoksen suunnitelmallisuus esitetään tällaisena seikkana. Rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus mainitaan laissa rangaistuksen koventamisperusteissa (RL 6:5.1,1). Lisäksi kahdessakymmenessäseitsemässä rikoksessa törkeän tekemuodon yksi kvalifiointiperusteista on erityinen suunnitelmallisuus. Näitä rikoksia ovat esimerkiksi törkeä veropetos, törkeä paritus ja törkeä sotarikos. (RL, 39/1889)

Ratkaisussa KKO 2023:32 tapauksen kokonaisarvioinnissa moitittavuutta lisäävänä tekijänä mainitaan lisäksi tekijän harkittu piittaamattomuus toisen omaisuudensuojasta. Harkittuun piittaamattomuuteen liitetään ratkaisussa tekojen kohdistuminen samaan asianomistajaan sekä tekojen toistaminen jopa useita kertoja päivässä. (KKO 2023:32) Ratkaisussa KKO 2011:66 katsottiin sen sijaan,

etteivät syytetyn suorittamat anastukset osoittaneet tavanomaisesta näpistyksestä poikkeavaa piittaamattomuutta. (KKO 2011:66) Harkittua piittaamattomuutta toisen omaisuudensuojasta ei sellaisenaan mainita lakitekstissä. Rangaistuksen koventamisperusteissa kuitenkin mainitaan tekijän aikaisempi rikollisuus, jos sen ja uuden rikoksen suhde rikosten samankaltaisuuden johdosta tai muista syistä osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä (RL 6:5.1,5). Lisäksi yhteisösakon mittaamiseen vaikuttaa lain mukaan se, osoittaako oikeushenkilön velvollisuuksien rikkominen piittaamattomuutta lain säännöksistä tai viranomaisten määräyksistä (RL 9:6, 743/1995). Lisäksi laissa todetaan, että metsästysrikoksesta tuomittava, joka on menettelyllään osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta metsästystä koskevista säännöksistä, voidaan määrätä metsästyskieltoon (RL 48a:6 §, 515/2002). Piittaamattomuus siis esiintyy laissa useammassa kohdassa. Korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 2023:32 ei käy kuitenkaan ilmi onko harkittu piittaamattomuus laissa rikoksen paheksuttavuutta lisäävä piirre, vai onko se moitittavuutta muuten lisäävä seikka (KKO2023:32). Huomionarvoista on, että vaikka ratkaisussa KKO 2011:66 ei katsottu syytetyn suorittamien anastusten osoittaneen tavanomaisesta näpistyksestä poikkeavaa piittaamattomuutta, rangaistusta mitattaessa sovellettiin tekijän aiemman rikollisuuden ja kyseisten anastusten osoittamaa piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Aiempana rikollisuutena huomioitiin rikokset, joista syytetty oli aiemmin tuomittu. (KKO 2011:66)

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ei käy siis ilmi mitään muita piirteitä, kuin suunnitelmallisuutta, pidetään laissa paheksuttavuutta lisäävinä, siinä määrin että niiden käsillä ollessa rikosta ei voi yleensä pitää vähäisenä. Ilmeistä on kuitenkin ratkaisun KKO 2011:66 perusteella, että aikaisemman rikollisuuden ja uuden rikoksen samankaltaisuuden osoittama piittaamattomuus lain kielloista ja käskyistä ei tällainen ole, ainakaan mikäli aiemmista teoista on annettu tuomio aiemmin. Epäselväksi jää voiko rikoslain 6 luvun 5 pykälän jokin muu rangaistuksen koventamisperuste olla tällainen.

5.4 Vaasan HO 21.01.2008 68

Vaasan hovioikeuden ratkaisussa otetaan kantaa siihen, ovatko käsiteltävänä olleessa asiassa ta-pahtuneet 11 anastusta olleet varkauksia vai näpistyksiä. Käräjäoikeus oli tuominnut rikoksesta epäillyn A:n 11 varkaudesta. (Vaasan HO 21.01.2008 68)

A oli anastanut polttoainetta vajaan kuukauden aikana 11 kertaa tankkaamalla polttoainetta käyttämiinsä ajoneuvoihin ja poistunut paikalta maksamatta. Anastetun polttoaineen arvo yksittäisillä anastuskerroilla oli 21,46 euron ja 77,25 euron välillä. A oli ottanut käyttämänsä ajoneuvot käyttöönsä oikeudettomasti. (Vaasan HO 21.01.2008 68)

Hovioikeus katsoi, että anastetun omaisuuden arvo kussakin tapauksessa oli vähäinen. Hovioikeuden mukaan A:n menettely ei ollut siinä määrin suunnitelmallista, ettei tekoja voitaisi pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä, vaikka teot oli tehty lyhyellä aikavälillä ja samankaltaisilla tekotoivoilla. Myöskään yhteistä rikoksentekopäätöstä tekojen tekemiseksi ei ollut tehty eikä hovioikeuden mukaan tapauksessa ole muitakaan seikkoja, joiden perusteella tekoja ei voitaisi pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä. (Vaasan HO 21.01.2008 68)

Hovioikeus tuomitsi A:n 11 näpistyksestä. Asian ratkaisseet kolme hovioikeuden jäsentä olivat ratkaisusta samaa mieltä. (Vaasan HO 21.01.2008 68)

5.5 Itä-Suomen HO 18.06.2009 569

Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa otetaan kantaa siihen, onko käsitettävänä olleessa asiassa tapahtunut varkaus vai näpistys. Käräjäoikeus oli tuominnut rikoksesta epäillyn A:n näpistyksestä. (Itä-Suomen HO 18.06.2009 569)

A oli anastanut ravintolasta 25,50 euron arvoisen viinipullon vetämällä lukitun kaapin ovea kahvasta niin voimakkaasti, että oven lukko oli hajonnut. Anastus oli tapahtunut tiloissa joihin asiakkailta ei ollut ravintolassa pääsyä. (Itä-Suomen HO 18.06.2009 569)

Hovioikeus piti anastetun omaisuuden arvoa ja asianomistajalle aiheutuneen vahingon määrää vähäisenä. Huomioiden kuitenkin anastuksen tapahtuneen yleisöltä suljetuissa tiloissa ja vaatineen lukituksen rikkomista, hovioikeuden mukaan tekoa ei voitu pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Hovioikeus tuomitsi A:n varkaudesta. Hovioikeuden kolme jäsentä olivat yksimielisiä päätöksestä. (Itä-Suomen HO 18.06.2009 569)

6 TULOKSET

Laissa määritellyjä varkauden ja näpistyksen välisiä eroja tarkennetaan hallituksen esityksessä (HE 66/1988). Lisäksi aihetta käsiteltiin oikeuskirjallisuudessa teoksissa Rikosoikeus (Lappi-Seppälä ym. 2022) ja Keskeiset rikokset (Frände ym. 2023). Hallituksen esityksessä omaisuuden arvon lisäksi keskeisimmiksi kokonaisarvostelun arviointiperusteiksi nousi esiin rikoksella aiheutetun vahingon suuruus, törkeän varkauden ankaroittamisperusteen täytyminen ja uhrin ja tekijän välinen suhde. Hallituksen esityksessä esimerkki aiheutetusta omaisuusvahingosta, joka johtaisi yleensä teon katsomiseksi varkaudeksi, on usean tuhannen markan arvoisen ikkunan rikkominen teon toteuttamiseksi. (HE 66/1988, 38) Usealle ei ole yksiselitteistä määritelmää ja hallituksen esityksessä (HE 66/1988, 37) esitetyt rahamääräiset summat ovat nousseet oikeuskäytännössä esimerkiksi törkeän varkauden osalta (KKO 2019:46). Lappi-Seppälä ym. (2022, luku Näpistys) mukaan tärkein

arvosteluperuste on anastetun omaisuuden arvo, mutta arvokohtaiset rajat soveltuvat vain tapauksiin, jotka eivät ole vaatineet murtotoimia. Lappi-Seppälä ym. (2022, luku Näpistys) mukaan kokonaisarvostelussa huomioidaan käytetyt murtotoimet, ulkopuolisille aiheutettu vaara ja suunnitelmallisuus. Fränden ym. (2023, 521) mukaan kokonaisarvostelussa huomioidaan anastamisen helpous, teon suunnitelmallisuus, esineen tarpeellisuus se omistajalle ja haitta, joka anastamisesta koituu omaisuuden omistajalle, murtautuminen lukittuun tilaan, lukitusten murtaminen, tuotehälyttimien poistaminen ja anastetun omaisuuden mukana menetetty tai väärin käsiin joutunut mahdollinen tietosisältö.

Näpistystä koskeva lain pykälä on lähes samanlainen lievän kavalluksen, lievän petoksen ja lievän maksuvälinepetoksen pykälien kanssa. Hallituksen esityksessä näpistykseen kokonaisarvostelua kuvataan tarkemmin kuin lievän petoksen ja lievän maksuvälinepetoksen kokonaisarvostelua. (HE 66/1988, 38). Kuitenkin lievän kavalluksen pykälän perusteluissa nostetaan esiin, että kavalluksessa uhrin ja tekijän läheinen suhde voi olla joissain tapauksissa olla moitittavuutta vähentävän seikan sijaan moitittavuutta lisäävä seikka (HE 66/1988, 42), kun taas näpistykseen kohdalla kyseistä seikkaa pidetään vain teon moitittavuutta mahdollisesti vähentävänä seikkana. (HE 66/1988, 38) Oikeuskirjallisuuden perusteella kuitenkin näpistykseen ja lievän kavalluksen kokonaisarviointia ohjaavat samat lähtökohdat (Lappi-Seppälä ym. 2022, luku Lievä kavallus).

Toistuvat vähäarvoisen omaisuuden saamiseen tähtäävät nettipetokset muistuttavat tekotavaltaan toistuvia vähäarvoiseen omaisuuteen kohdistuvia anastusrikoksia (Lappi-Seppälä ym. 2022, luku Lievä petos). Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2018:44 tuominnut syytetyn vajaan neljän kuukauden aikana tapahtuneista 20 petoksesta tapauksessa, jossa syytetty oli erehdyttänyt valheellisilla myynti-ilmoituksilla kahtakymmentä asianomistajaa maksamaan hänelle tuotteista oikeuskäytännössä vähäisenä pidettävän summan rahaa, ilman aikomusta lähettää tuotteita ostajille. (KKO 2018:44)

Tulkintasuosituksia varkauden ja näpistykseen väliseen rajanvetoon anastetun omaisuuden arvon ollessa vähäinen on saatavilla korkeimman oikeuden ennakkoratkaisusta KKO 2002:33, KKO 2011:66 ja KKO 2023:32. Lisäksi Vaasan hovioikeuden ratkaisu 21.01.2008 68 ja Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisu 18.06.2009 569 käsittelevät varkauden ja näpistykseen välistä rajanvetoa ja niistä saadaan tulkintasuosituksia, vaikka oikeuslähteinä ne eivät oikeuslähdeopin mukaan ole velvoittavia lähteitä.

Toistuvia näpistyksiä on käsitelty korkeimmassa oikeudessa, ja osan tapauksista korkein oikeus on katsonut näpistysten sijaan varkauksiksi. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2002:33 syytetty anasti kahden vuorokauden aikana 16 kertaa vähäarvoista omaisuutta ja ratkaisussa KKO 2023:32 syytetty anasti vajaan puolen vuoden, tarkemmin 181 vuorokauden aikana, 40 kertaa vähäarvoista

omaisuutta. Kyseiset teot katsottiin varkauksiksi. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2011:66 syytetty anasti kolmen viikon aikana yhdeksän kertaa vähäarvoista omaisuutta ja Vaasan hovioikeuden ratkaisussa 21.01.2008 68 syytetty anasti vajaan kuukauden, tarkemmin 25 vuorokauden aikana, 11 kertaa vähäarvoista omaisuutta. Molemmissa tapauksissa syytetyt tuomittiin näpistyksestä. Tapauksessa KKO 2002:33 anastusten tiheys oli selvästi suurin. Mikäli anastukset olisivat jatkuneet viikon samalla tiheydellä viikossa olisi tullut 56 anastusta. Tapauksessa KKO 2011:66 anastuksia tapahtui keskimäärin 3 viikossa ja tekijän katsottiin syyllistyneen näpistykseen. Tapauksessa KKO 2023:32 anastuksia tapahtui keskimäärin noin 1,55 viikossa, eli lähes puolet harvemmin kuin tapauksessa KKO 2011:66, tekijän katsottiin syyllistyneen varkauteen. Vaasan hovioikeuden ratkaisussa anastuksia tapahtui keskimäärin 3,08 viikossa ja tekijä tuomittiin näpistyksestä.

Korkeimman oikeuden ratkaisuissa KKO 2011:66 ja KKO 2023:32 on todettu, että rikoksia, joiden toteuttamiseen sisältyy laissa rikoksen paheksuttavuutta lisäävinä pidettyjä piirteitä, ei yleensä voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä. Ratkaisuissa esitetään tällaisena seikkana teon suunnitelmallisuus. Myös ratkaisuissa KKO 2002:33, Vaasan HO 21.01.2008 68 ja Itä-Suomen HO 18.06.2009 569 annetaan painoarvoa sille, ovatko teot olleet suunnitelmallisia. Teon suunnitelmallisuuden merkitys kokonaisarvostelussa tulee esiin myös korkeimman oikeuden varkauden ja törkeän varkauden välistä rajaa määrittelevissä ratkaisuissa KKO 2002:112, KKO 2006:99, KKO 2011:81 ja KKO 2013:57. Korkeimman oikeuden ratkaisuissa KKO 2011:66 ja KKO 2023:32 ei selvinnyt mitä muita piirteitä kuin suunnitelmallisuutta on pidettävä laissa rikoksen paheksuttavuutta lisäävinä.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2023:32 kokonaisarvostelussa huomioidaan teon moitittavuutta lisäävänä tekijänä se, että anastukset ovat kohdistuneet pääasiassa samaan asianomistajaan. Anastusten kohdistuminen samaan asianomistajaan ilmoitetaan jo ratkaisun otsikossa. Korkeimman oikeuden ratkaisuissa KKO 2002:33 ja KKO 2011:66 anastukset kohdistuvat pääasiassa eri asianomistajiin, eikä perusteluissa oteta kantaa sen vaikutuksesta kokonaisarviointiin. Myöskään Vaasan hovioikeuden ratkaisussa 21.01.2008 68, jossa syytetty oli anastanut polttoainetta useista liikennemyymälöistä ja -asemilta eri kaupungeissa, ei oteta kantaa kokonaisarvostelun kannalta tekojen kohdistumisesta samaan tai eri asianomistajaan eikä toisaalta myöskään yksilöidä asianomistajia. Ratkaisun KKO 2023:32 viidestä tuomarista kaksi eri mieltä ollutta jättivät lausunnon, jonka mukaan kyseisessä tapauksessa tekojen kohdistumiseen samaan asianomistajaan ei ollut moitittavuutta lisäävä tekijä. Eri miltä olleet tuomarit kiinnittivät huomiota siihen, että asianomistajana ollut osuuskunta omistaa kyseisellä pienehköllä paikkakunnalla viisi myymälää.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2023:32 tekojen katsottiin osoittaneen moitittavuutta lisäävää harkittua piittaamattomuutta toisen omaisuudensuojasta, kun otettiin huomioon tekojen toistuvuus ja kohdistuminen samaan asianomistajaan. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2011:66

taas katsottiin, että teot eivät osoittaneet tavanomaisesta myymälänäpistyksestä poikkeavaa piittaamattomuutta, mikä oli moitittavuutta vähentävä seikka.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2002:33 anastettu omaisuus on ollut laadultaan sellaista, että sen on voitu päätellä olevan tarkoitettu myyntiin, mitä pidettiin kokonaisarvostelussa teon moitittavuutta lisäävänä tekijänä. Korkeimman oikeuden ratkaisuissa KKO 2011:66 anastettu omaisuus oli alkoholia, elintarvikkeita ja vaatteita ja KKO 2023:32 omaisuus oli pääasiassa alkoholia ja tupakkaa. Näissä tapauksissa omaisuuden katsottiin olleen hankittu omaan käyttöön ja tätä pidettiin kokonaisarvostelussa vähäisyyden puolesta puhuvana seikkana.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää lainopillisella metodilla varkauden ja näpistyksen välistä rajanvetoa anastetun omaisuuden arvon ollessa vähäinen. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni tavoitteena oli selvittää, milloin anastetun omaisuuden arvon ollessa vähäinen anastusrikos katsotaan näpistyksen sijaan varkaudeksi lain, lain esitöiden ja oikeuskirjallisuuden perusteella. Toisen tutkimuskysymykseni tavoitteena oli selvittää, millaisia tulkintasuosituksia on saatavilla korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuista ja hovioikeuden julkaistuista ratkaisuista varkauden ja näpistyksen väliseen rajanvetoon anastetun omaisuuden arvon ollessa vähäinen.

Lain mukaan vähäarvoisen omaisuuden anastaminen voi olla näpistyksen sijaan varkaus, mikäli teko ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Laissa tai lain esitöissä ei anneta tarkkaa kuvausta, milloin anastusrikos on tai ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Lain esitöiden perusteella anastusrikos ei ole kuitenkaan lähtökohtaisesti kokonaisuutena arvostellen vähäinen, mikäli teon toteuttamiseksi aiheutetaan merkittävää vahinkoa toisen omaisuudelle tai teossa on käsillä jokin törkeän varkauden ankaroittamisperusteista. Tarkkaa rajaa vaaditun omaisuusvahingon suuruudelle ei ole kuitenkaan määriteltävissä.

Oikeuskirjallisuuden perusteella vähäarvoisen omaisuuden anastamista ei voida yleensä pitää näpistyksenä, mikäli teon toteuttaminen on vaatinut lukitusten murtamista, murtautumista lukittuun tilaan tai tuotehälyttimien poistamista tai teko on ollut suunnitelmallinen tai aiheuttanut vaaraa ulkopuolisille. Lisäksi kokonaisarvostelussa on oikeuskirjallisuuden mukaan annettava merkitystä anastamisen helppoudelle, esineen tarpeellisuudelle se omistajalle ja haitalle, joka anastamisesta koituu omistajalle sekä anastetun omaisuuden mukana menetetyille tai vääriin käsiin joutuneelle mahdolliselle tietosisällölle.

Korkeimman oikeuden ratkaisujen perusteella, mikäli vähäarvoisen omaisuuden anastaminen on ollut suunnitelmallista, ei tekoa voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Tekojen toista-

minen ei ole itsessään tunnusmerkistön arviointiin vaikuttava tekijä, mutta voi osoittaa suunnitelmallisuutta. Tekojen toistuvuus ei siis itsessään tee näpistyksestä varkautta, eikä täten ole määriteltävissä mikä määrä tai tiheys vähäarvoisen omaisuuden anastamisia muuttaisi teot näpistyksistä varkauksiksi. Oikeuskäytännön mukaan tiheästi toistuvat teot voivat johtua satunnaisen tarpeen synnyttämästä rikosajatuksista, eivätkä välttämättä osoita suunnitelmallisuutta.

Korkeimman oikeuden ratkaisuiden perusteella rikoksia, joiden toteuttamiseen sisältyy laissa rikoksen paheksuttavuutta lisäävinä pidettyjä piirteitä, ei yleensä voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä. Tällainen piirre on ainakin jo mainittu rikoksen suunnitelmallisuus. Korkeimman oikeuden ratkaisuista ei kuitenkaan selvinnyt, mitä muita piirteitä tällä tarkoitetaan.

Korkeimman oikeuden ratkaisuiden perusteella kokonaisarvioinnissa tulee huomioida mahdollinen piittaamattomuus. Mikäli toistuvat vähäarvoisten omaisuuden anastamiset osoittavat vakavaa piittaamattomuutta toisen omaisuudensuojasta, piittaamattomuutta on pidettävä moitittavuutta lisäävänä tekijänä. Toistuvien tekojen kohdistuminen samaan asianomistajaan osoittaa korkeimman oikeuden mukaan piittaamattomuutta toisen omaisuudesta.

Korkeimman oikeuden ratkaisuiden perusteella omaisuuden anastamista myyntiin pidettiin moitittavuutta lisäävänä seikkana. Omaisuuden anastamista omaan tarpeeseen pidettiin vähäisyyden puolesta puhuvana seikkana.

Oikeuskirjallisuudessa esitettyjä kannanottoja, joiden mukaan vähäarvoisen omaisuuden anastamista ei voi pitää näpistyksenä, mikäli tekoon liittyy lukitusten murtamista, tukee Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisu 18.06.2009 569. Ratkaisun perusteella lukituksen murtamisen helppoudelle ei ole annettava juurikaan arvoa vähäisyyden puolesta puhuvana seikkana.

8 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, milloin kyseessä on varkaus eikä näpistys, kun anastetun omaisuuden arvo on vähäinen lainsäädännön, lain esitöiden, oikeuskirjallisuuden ja oikeuskäytännön perusteella. Tutkimus oli lainopillinen eli oikeusdogmaattinen tutkimus. Lainopillinen tutkimusmenetelmä oli tutkimuskysymysten näkökulmasta oikea.

Rajoitteita tutkimukseen aiheutti vähäinen lähdemateriaali oikeuskirjallisuuden osalta. Toisaalta juuri se teki tutkimuksestani hyödyllisen. Aihetta ei ole käsitelty oikeuskirjallisuudessa kovin laajasti, vaan siihen liittyvät tiedot löytyvät rikosoikeuden yleisteoksista. Aiheeseen liittyviä korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiäkään ei ole myöskään kovinkaan montaa, joka myös asetti rajoitteita kovin tarkkojen ja yleispätevien tulkintasuositusten tekemisessä.

Opinnäytetyötä tehdessä haastavimmaksi osoittautui tutkimuksessa alkuun pääsemisen. Kuitenkin kun aihe oli valittu, ja tutkimuskysymykset saatu hahmoteltua, työ alkoi edistymään hyvää vauhtia. Lainopillinen tutkimusmetodi oli myös uusi, mutta siihen tutustuminen onnistui hyvin kirjallisuuden avulla.

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita on useita. Aihetta voisi tutkia esimerkiksi alempien oikeusasteiden tuomiokäytäntöjen perusteella ja tarkastella, että minkälaiset seikat alemmissa oikeusasteissa ovat käytännössä vaikuttaneet varkausrikoksissa vähäarvoisen omaisuuden anastamisen yhteydessä kokonaisarvosteluun. Aihetta voisi tutkia lisäksi siitä näkökulmasta, että tunnistetaanko poliisissa tekijät, joiden perusteella vähäarvoisen omaisuuden anastaminen voisi tulla tuomioistuimessa tuomituksi varkautena, ja millaista näyttöä poliisi kyseisiin tapauksiin pyrkii keräämään. Varkauden ja näpistyksen erojen tunnistaminen poliisissa on oleellista, jotta osataan erottaa milloin poliisi voi hoitaa rikosasian antamalla sakon ja milloin asiassa tulee toimittaa esitutkinta.

LÄHTEET

Aarnio, A. 2011: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsinki, Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Frände, D. & Hyttinen, T. & Kallio, H. & Korkka-Knuts, H. & Matikkala, J. & Tapani, J. & Tolvanen, M. & Viljanen, P. & Wahlberg, M. 2023: Keskeiset rikokset. Edita Publishing Oy. Luettavissa: [https://shop-edita-fi.polamk.idm.oclc.org/digikirja/3788766#7\(20\)Omaisuus-\(20\)ja\(20\)varallisuusrikkokset:7.1\(20\)Varkaus\(20\)ja\(20\)moottorikulkuneuvon\(20\)k\(e4\)ytt\(f6\)varkaus](https://shop-edita-fi.polamk.idm.oclc.org/digikirja/3788766#7(20)Omaisuus-(20)ja(20)varallisuusrikkokset:7.1(20)Varkaus(20)ja(20)moottorikulkuneuvon(20)k(e4)ytt(f6)varkaus). Luettu 16.1.2024

HE 66/1988. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 40/1990. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosten yhtymistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

HE 44/2002. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 317/2010. Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä laeiksi rikoslain ja tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta.

HE 263/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien säännösten yhtenäistämiseksi.

HE 7/2021. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta.

Hirvonen, A. 2011: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki, Helsingin oikeustieteellinen tiedekunta. Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/20149471-38b2-4cc8-94b7-2f6b3feed81d/content>. Luettu 17.1.2024.

Itä-Suomen HO 18.06.2009 569.

Karvonen, V. 2017: Menettelytavat näpistysrikosten tutkinnassa. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

KKO 1983 II 166.

KKO 1994:66.

KKO 1994:67.

KKO 1996:41.

KKO 1996:42.

KKO 1997:117.

KKO 2002:33.

KKO 2002:112.

KKO 2006:99.

KKO 2007:102.

KKO 2011:66.

KKO 2011:81.

KKO 2013:57.

KKO 2018:44.

KKO 2019:33.

KKO 2019:46.

KKO 2019:93.

KKO 2023:32.

Kontsas, I. 2012: Pienet päivittäistavarakaupat rikollisuuden kohteena. Tarkastelussa aukioloaikojen vapautumisen vaikutukset. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu, vakuutustiede. Pro gradu -työ.

Korkka-Knuts, H. & Helenius, D. & Frände, D. 2020: Yleinen rikosoikeus. Edita Publishing Oy. Luettavissa: <https://shop-edita-fi.polamk.idm.oclc.org/digikirja/37-7853-8#Lyhenteet>. Luettu 16.1.2024.

Kunttu, A. 2018: Myymälävarkausrikoksien syyt ja seuraukset. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

- Laaka, J. 2022: Mitä on tahallinen toiminta? Artikkel. Luettavissa: <https://laaka.fi/mita-on-tahallinen-toiminta/>. Luettu 10.2.2024.
- Lappi-Seppälä, T. & Hakamies, K. & Helenius, D. & Melander, S. & Nuotio, K. & Ojala, T. & Rautio, I. 2022: Rikosoikeus. Helsinki, Alma Talent Oy. Luettavissa: <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.polamk.idm.oclc.org/teos/GAHBGXCTDG#kohta:RIKOSOIKEUS>. Luettu 16.1.2024.
- Mattila, T. 2019: Asianomistajan pysyväissuostumuslomake varkaus- ja näpistysrikoksia varten. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.
- Pauku, E. 2023: Sarjanäpistelijälle vankeutta varkaudesta - KKO 2023:32. Oikeustapauskommentti. Luettavissa: <https://www.kpflaki.com/post/sarjan%C3%A4pistelij%C3%A4lle-vankeutta-varkaudesta-kko-2023-32>. Luettu 22.1.2024.
- Peltomäki, J. & Rahkola, N. 2019: Opas aloittelevalla rikostutkijalla. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.
- Pörsti, T. 2018: Omaisuusrikosten monet muodot – omaisuusrikoksiin liittyvä sanasto. Lehtikirjoitus. Luettavissa: <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-2-2018/omaisuusrikosten-monet-muodot-omaisuusrikoksiin-liittyva-sanasto/>. Luettu 22.1.2024.
- Rantaeskola, S. & Halme, K. & Kortessalmi, L. & Lönnroth, K. & Parviainen, J. & Saukonniemi, T. & Sprintage, S. 2014: Pakkokeinolaki – Kommentaari. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.
- Siltala, R. 2003: Oikeustieteen tieteenteoria. Helsinki, Suomalainen Lakimiesyhdistys. Luettavissa: <https://edition.fi/lakimiesyhdistys/catalog/view/537/452/1049-1>. Luettu 10.02.2024.
- Tapani, J. & Tolvanen, M. & Hyttinen, T. 2019: Rikosoikeuden yleinen osa. Helsinki, Alma Talent Oy. Luettavissa: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.polamk.idm.oclc.org/teos/CABBXXBTABHED#kohta:VI\(\(a0\)Rikoskonkurrenssi\(:3\(\(20\)Rikosten\(\(20\)yksik\(\(f6\)jminen\(:3.1\(\(20\)Yksik\(\(f6\)jminen\(\(20\)k\(\(e4\)yt\(\(e4\)nn\(\(f6\)lliset.\(\(20\)kriminaalipoliittiset\(\(20\)ja\(\(20\)teoreettiset\(\(20\)perusteet/piste:t8oW](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.polamk.idm.oclc.org/teos/CABBXXBTABHED#kohta:VI((a0)Rikoskonkurrenssi(:3((20)Rikosten((20)yksik((f6)jminen(:3.1((20)Yksik((f6)jminen((20)k((e4)yt((e4)nn((f6)lliset.((20)kriminaalipoliittiset((20)ja((20)teoreettiset((20)perusteet/piste:t8oW). Luettu 29.1.2024
- Tilastokeskus. Rahanarvonmuunnin. Luettavissa: <https://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvonmuunnin.html>. Luettu 16.1.2024.
- Vaasan HO 21.01.2008 68.